

MINISTERUL EDUCAȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA
INSTITUTUL DE ȘTIINȚE PENALE ȘI CRIMINOLOGIE APLICATĂ
Catedra Psihologie și științe socio-umaniste

APROBAT

la ședința Catedrei

_____ 2013

**Șef catedră,
S. Covalschi**

Politologie

Note de curs

Elaborat:
Covalschi Stanislav,
dr., conf. interimar

Chișinău 2013

TEMA 1. POLITOLOGIA CA ȘTIINȚĂ

1. Politologia ca obiect de studiu
2. Apariția și evoluția științelor politice
3. Funcțiile științei politice

Obiectul de studiu al politologiei este activitatea politică a societății. Scopul principal al politologiei ca știință, este studierea, prognozarea, modernizarea fenomenelor politice în societate.

Politica este studiată ca știință de oare ce ea este sursa cunoștințelor despre sferele vieții societății, claselor, națiunilor, partidelor politice, instituțiilor statale. Noțiunea de ” **Politologie**” provine din ambianța a cuvintelor grecești „**Polis**” – ce se traduce ca stat, și „**logos**” – știință despre stat și ansamblul activitățile acestuia.

Politologia – se definește *ca obiectul care studiază, analizează, descrie sistemul politic, fenomenele politice, compartimentele politice, legile politice conform cărora societatea activează și se dezvoltă.*

Nici odată termenul *politica* n-a fost așa de solicitat ca în zilele noastre. Fiind studiat ca subsistem al sistemului global de organizare și conducere a societății, ca activitate politică în relații între clase, categorii sociale, instituții politice cu scopul **obținerea și menținerii puterii politice.**

Politica este domeniul vieții sociale în care se desfășoară viața conștientă a oamenilor pentru efectuarea anumitor interese individuale, generale, de grup social, național ori economic spiritual.

Politologia ca știință și obiect de studiu a apărut și dezvoltat pe măsura evidențierii politicului în viața socială.

În antichitate, feudalism, parțial în evul mediu, între științele ce studiau comportamentul societății, vieții politice nu erau divizate, drept urmare cunoștințele despre societate și politică n-au fost diferențiate, fenomenele și concepțiile politice se intersectă și suprapun cu cele economice, religioase, mai puțin cu filozofia.

În antichitate gândirea politică a apărut în interiorul filozofiei grecești, cât și în strânsă legătură cu juridicul roman. Politologia ca știință și obiect de studiu, a apărut și dezvoltat pe măsura evidențierii politicului în viața socială și statornicirea funcțiilor statului. Apariția „științei și teoriei politice” o datorăm lui Platon și elevului său Aristotel, care, au întemeiat o nouă disciplină socială, *analizând politica din necesitățile cerințelor generale ale polisurilor în care individul se va integra ca cetățean.*

În epoca feudală viața și gândirea politică se află sub puternica influență a dogmelor și teoriilor antiștiințifice teologice, fiind o parte componentă a acestora, devenind o axiomă politică socială. Studiul politicului în afara teologiei era interzis de inchiziția papei de la Roma.

Apariția și dezvoltarea științelor politice sunt legate de progresul social. Antichitatea se caracterizează prin apariția elementelor constitutive ale gândirii politice, feudalismul prin dominația fenomenului religios asupra politicului, Renesansului îi este caracteristic apariției politologiei ca știință politică modernă, perioada contemporană caracterizată ca dezvoltarea științei politice distinctă.

În 1857 în cadrul colegiului din Columbia a fost înființată prima catedră de istorie și științe politice, urmărind scopul: pregătirea profesională a specialiștilor pentru aparatul de

stat și administrația publică. **1871** la Paris a fost înființată Școala liberă de științe politice. **1875** la Florența a fost fondată Școala de Științe Sociale, **1895** la Londra – Școala de Științe Economice și Politice. Către sf. Sec XIX știința politică apare în calitate de știință autonomă și se generează ca obiect de studiu sine stătător și cercetări științifice. În **anul 1954** germanul **Eugen Fisher Baling** a propus ca studiul politic să fie numit **Politologie**.

Liberalizarea anilor 90 sec. XX pe spațiul fostei URSS, a permis introducerea studiului politic în grupa științelor sociale. Astfel au fost descise catedre de politologie la toate Instituțiile de învățământ superior, în contextul acutei necesități de formare a culturii politice naționale, a comportamentului și mentalității democratice.

Funcție cognitivă – politologia efectuează funcție de cunoaștere și interpretarea a realității politice. Această cunoaștere este obiectivă, lipsită de poziție ideologică și este bunul întregii societăți. Vizează politicul în sistemul evoluționist al societății.

Funcție creativă – cunoștințele acumulate de politologie sunt materializate prin elaborarea teoriilor, doctrinelor, programelor de ordin politic. Ce la rândul său perfecționează cultura politică.

Funcție praxiologică – datorită rezultatelor experiențelor și concluziilor politologia are posibilitatea de-a oferi soluții ce ar îmbunătăți, perfecționa sistemul politic existent. Permite să ofere modele alternative de dezvoltare social-politice, modele de perfecționare, ori schimbare radicală a sistemului politic existent.

Funcție educativ-patriotică – politologia prin cunoștințele sale dobândite practic, prin valorile politice create, prin informația pusă în circulație – contribuie la formarea concepțiilor politice personale și unei educații civice patriotice.

Funcție previzională – în ambianță cu alter științe sociale, precise, politologia poate elabora modele de alternativă a dezvoltării societății. Practic contribuie la îndeplinirea concepțiilor propuse.

Politologia studiază, perfecționează și se conduce după legile domeniului politic care sunt prezentate **sub principii**:

- *organizarea unui sistem politic bine balansat în relații, concepții cu ajutorul cărora societatea asigură funcționarea și progresul său.*

- *organizarea și conducerea democratică a societății. (numai în stat democrat este posibil progresul socio-economic).*

- *armonizarea în treselor tuturor pături sociale. Progresul e posibil numai în condițiile satisfacerii intereselor tuturor.*

Unitatea dintre libertate și responsabilitate – ca principiul de bază a progresului social. Libertatea trebuie să fie responsabilă de către membrii societății, indiferent de poziția lor în societate.

- *unitatea organică dintre organizarea și conducerea democratică a societății.*

Politologia este unica știință care studiază politica în ansamblu.

Autoevaluare:

1. Care este necesitatea studierii fenomenelor politice din societate?
2. Care a fost necesitatea fondării la mij. sec. XIX în Europa a școlilor de studiu al științelor politice?
3. Care a fost pricina apariției studiului Politologie ca știință aparte pe spațiul post-sovetic la sf. sec. XX?
4. Care sunt funcțiile politologiei?

Note

TEMA 2. PUTEREA POLITICĂ.

ESENȚA PUTERII POLITICE, SPECIFICUL EI ȘI VARIETATEA ABORDĂRII ÎN ȘTIINȚA POLITICĂ

- 1. Structura, resursele și tipologia puterii politice**
- 2. Dominația politicii și legitimarea politică. Funcțiile puterii politice**
- 3. Esența puterii politice**

Baza politicii o constituie puterea. Prin putere de ordin social noi subînțelegem, capacitățile unui grup de adepți de-a impune societatea la o activitate socială spre atingerea unui scop.

Puterea politică este o parte componentă a puterii sociale cu rol determinant în organizarea și funcționarea vieții sociale. Fiind o parte componentă a vieții sociale, puterea politică are caracteristicul său specific:

- **caracter integrator**, capacitatea puterii politice de-a subordona cele alte forme de puteri sociale, de se manifesta prin ele în obținerea scopurilor proprii.
- **caracter suveran**, manifestându-se ca unica forță cu instanță supremă în primirea deciziilor de ordin politic spre înlăptuirea scopului său.
- **caracter obligatoriu** de împlinire a deciziilor spre coeficiență socială. Puterea politică în societate există sub formă de centre ai puterii politice.
- **caracter de relații** dintre obiectul și subiectul al relațiilor politice, adică relații dintre conducerea politică și societatea în ansamblu, supunerea ei.

Marx Weber a formulat scopul puterii politice: Puterea politică este posibilitatea de-a impune voința personală în cadru unui sistem de relații sociale, chiar și în condițiile opunerii unei părți.

Puterea și politica sunt în interacțiune permanentă.

Specificul puterii politice:

- puterea politică se manifestă la nivelul cel mai general al societății, organizând conducerea la nivel global, tot odată, având un caracter teritorial;
- puterea politică coordonează celelalte forme ale puterii spre o conducere unitară cu caracter suveran;
- dirijarea maselor se înlăptuiește pe baza Constituției.

Așa dar, puterea politică asigură organizarea societății, și este integrator, verigă de legătură a tuturor structurilor sociale, având ca scop progresul statului și ridicarea bunăstării membrilor societății.

Capacitatea puterii politice de-a îndeplini funcțiile sale, depind de structura puterii politice și de formele de funcționare a ei.

Baza puterii politice o constituie **autoritatea** ei, prestigiul, forța, concepțiile, ideologia, strategia, tactica bazată pe principii democrației.

Subiectul puterii politice o constituie statul cu instituțiile sale, liderul și elita politică profesională, partidele politice.

Obiectul puterii politice este toată societatea statului dat (grupa socială, masele, clasele.).

Reieșind din necesitatea activității sociale – **funcțiile puterii politice sunt:**

- dominația asupra societății.
- conducerea.
- reglarea.

- controlul.
- organizarea.
- mobilizarea societății spre îndeplinirea și rezolvarea sarcinilor trasate de puterea politică dominantă.

Resursele cu ajutorul cărora puterea politică submină societate sunt:

- legislația în vigoare;
- convingerea;
- stimularea;
- constrângerea, violența, exterminarea fizică.

Resursele puterii se clasifică în resurse economice, sociale, politice, juridice, informaționale, culturale, constrângere. Odată cu apariția proprietății private, principalele resurse devine bogăția, și evident forța. Odată cu evoluția societății, în societatea industrială, principala resursă a puterii politice devine organizația, mai târziu, în timpul postindustrial resursa principală devine – informația, cele lalte resurse nu dispar, și nu pierd valoarea, informația devine cea mai importantă sursă a puterii deja în plan global. **Cine stăpânește informația, stăpânești lumea.**

Subiectul și obiectul politicii sunt purtătorii, agenții principali ai puterii politice. **Subiectul** reprezintă elementul ei activ, care coordonează procesul puterii.

Obiectul politic, poate fi individul, organizațiile, poporul, sau chiar comunitatea globală.

Puterea politică este posibilă numai prin supunerea obiectului. Dacă nu-i supunere, nu-i nici putere. Frontiera relațiilor între obiect și subiect se răspândește chiar până la exterminarea fizică subiectului când toate resursele de convingere sunt epuizate, în majoritatea cazurilor obiectul se supune benevol.

Motivația supunerii este complicată, poate fi motivație de frică, posibilitatea de-a pedepsi obiectul, convingerea, supunere bazată pe autoritatea liderului.

Cauza principală a supunerii se consideră **distribuția** inegală a resurselor puterii politice.

Specificul elementelor puterii politice, pot fi folosite ca bază a **tipologiei puterii politice.**

- **putere economică**, reprezintă controlul asupra resurselor economice, posedarea bunurilor materiale, zăcămintelor subterane. În perioade lentă a dezvoltării sociale, puterea economică domină;
- **puterea cultural-informațională**, puterea asupra societății cu ajutorul științei, informației, mass-mediei, concepțiilor ideologice;
- **puterea de constrângere**, resursele de forță;
- **puterea politică** există și funcționează prin diverse forme: stat, partid, administrație locală, organizații internaționale.

Puterea de stat este o formă întemiată și bazată pe aparat specific al impunerii, fiind înzestrat cu puterea de-a adopta legi și aproba diverse acte normative.

Puterea politică se răsfrânge asupra întregii veți sociale. Ea se prezintă ca sistem a 3 **tipuri de relații:**

- **social-politice**, care cuprind relațiile claselor;
- **relații politico-conducătoare**, care realizează raporturile economice, sociale, spirituale, între subiectele politice și organizațiile sociale;
- **relații politico-ideologice**, care influențează permanent asupra conștiinței maselor.

Termenul **legitimitate** inițial se definește ca **putera instituită legal**. Acest fapt reflectă convingerea, că puterea politică instalată are dreptul să conducă societatea.

Legitimitatea puterii politice se realizează la nivel:

- **deologic**, unde puterea este recunoscută ca valoare prin prezența sa;
- la nivel **de personalitate**, legitimitatea se realizează ca o acceptare de către mase a acțiunilor liderilor, sau grupeii de lideri ce mențin puterea politică;
- la nivel **structural**, legitimitatea se realizează ca acceptare a normelor ce au fost impuse.

Max Weber a destins 3 tipuri de legitimitate politică:

- **tradițională** – formă de dominație bazată pe încrederea sacră a al tradițiilor care stabilesc viața politică a societății;
- legitimitate **rațional-legală**, bazată pe încrederea în raționalitatea deciziilor primite de guvernul dat;
- legitimitatea **charismatică**, ce caracterizează capacitatea supranaturală a conducătorilor.

Tipurile de legitimitate nu există în stare pură.

Puterea politică are funcțiile de elaborare a strategiei de comportare, găsirea celor mai eficace forme de organizare a societății, constrângere prin diferite mijloace pentru a impune societatea dea activa cum dorește liderul, controlul cum se transpun în practică deciziile politice.

Funcțiile puterii politice:

- funcția **organizatorică** constă în capacitatea puterii de a stabili formele organizatorice cele mai adecvate și de a mobiliza grupurile sociale asupra cărora își exercită puterea pentru a acționa în conformitate cu programul adoptat;
- funcția **ideologică**, de educare a oamenilor în spiritul valorilor ce decurg din programul stabilit și prin care se încearcă obținerea adeziunii indivizilor la decizia adoptată;
- funcția de **constrângere** prin diferite mijloace, fie pentru a determina pe oameni să acționeze în conformitate cu cele adoptate, fie de reprimare a împotrivirii celor ce se opun;
- funcția de **control**, de urmărire a modului în care linia stabilită este respectată și a măsurilor ce se impun, în conformitate cu legea.

Autoevaluare:

1. Care este esența puterii politice?
2. Care este specificul puterii politice și relațiile ei cu alte forme de manifestare a puterii sociale?
3. Cum înțelegeți corelația subiectul și obiectul puterii politice?
4. Cum înțelegeți motivația supunerii obiectului puterii politice?
5. Care este esența legitimării puterii politice?
6. Explicați funcțiile puterii politice.

Note

TEMA 3. SISTEMUL POLITIC

1. Esența, structura și funcțiile sistemului politic

2. Tipologia sistemelor politice

Sistemul care organizează în societate activitatea tuturor instituțiilor puterii politice cu ajutorul concepțiilor politice se definește ca **sistem politic**. Sistemul politic apare odată cu apariția statului, fiind o normă necesară a progresului uman. Sistemul politic organizează activitatea societății în ansamblu, tot odată având grijă și de interesul fiecărui membru al ei.

Sistemului politic structural este compus din:

- **Relații politice** – activitate individuală și colectivă a membrilor societății organizați, pentru îndeplinirea unui scop politic.

- **Instituțiile politice**. Statul cu toate instituțiile sale de presiune, partidele politice, instituțiile ideologice, societatea civilă, organizațiile nonguvernamentale.

- **Ideologia și concepțiile politice** reflectă în viața spirituală a formelor și metodelor, modului de organizare și conducere a societății conform programelor și doctrinelor politice.

Sistemul politic se mai completează cu subsisteme – instituțional, normativ (cel de reglare), comunicativ, cultural.

Subsistemul instituțional unește toate instituțiile ce sunt legate de politică, organele statale, ideologice, presa, biserica.

Subsistemul normativ include normele politice, principiile și tradițiile morale, care reglementează viața politică a societății.

Subsistemul ideologic reflectă totalitatea de idei, concepții a subiecților ce participă în viața politică.

Cultural încorporează totalitatea de compartimente politice manifestate în stereotipuri și reprezentări politice.

Așa dar, **sistemul politic reprezintă totalitatea instituțiilor, organizațiilor, relațiilor, ideilor și normelor a intereselor politice, care asigură reglementarea politică a vieții societății prin intermediul puterii de stat.**

Sistemul politic ne administrează cu societatea, exercitând o influență generală asupra ei.

Nucleul sistemului politic este statul, puterea de stat.

Sistem politic fiind sistem social are și trăsături specifice:

- unitatea și integritatea sistemului politic. Deciziile, dispozițiile, cursul politic elaborat este **obligatoriu** pentru toți;
- sistemul are menirea de-a se autoregla, autoreproduce, datorită activității în societate;
- funcționarea sistemului este reglementat de norme politice și juridice speciale;
- punctul central al sistemului o constituie mecanismul realizării puterii de stat.

Reieșind din necesitatea activității în societate și pentru societate sistemul politic își asumă următoarele **funcții**:

- funcție strategică – deformarea scopului, sarcinilor, căilor de dezvoltare;
- organizarea activității societății pentru împlinirea scopului politic;
- distribuirea bunurilor materiale;
- armonizarea intereselor statului;
- elaborarea legilor, necesare pentru activitatea societății în ansamblu;

- asigurarea securității interne și externe, menținerea ordinii publice;
- formarea conștiinței politice, atragerea maselor în viața politică;
- controlul îndeplinirii scopurilor trasate de sistemul statal existent;
- explorarea resurselor materiale și umane din mediul național;
- mobilizarea maselor la activitate socială, politică.

Funcțiile, conform cărora funcționează sistemul politic sunt necesare pentru prosperitatea societății.

La etapa contemporană este răspândită clasificarea propusă de G. Almond, care pune la bază tipul culturii politice și distribuirea rolurilor politice între participanții procesului politic.

Sistemul politic anglo-american – cultură politică pluri valorică bazată pe calculul rațional, diferențiere clară a instituțiilor politice. și a funcțiilor lor.

Sistem politic continental –european- caracteristic, îmbinarea propriilor culturi cu ce-a americană,

Sistem politic totalitar - caracteristic cultură politică contradictorie, valorile culturale sunt impuse, societatea este condusă de sistem hipercentralizat. (exemplu - cultură sovietică a realismul socialist).

Politologii europeni occidentali - au clasificat sistemului politic ca:

1. **Sistem politic tradițional**, unde slab este diferențiat instituțiile de stat, concentrarea puterii politice în mâinile unei persoane.
2. **Sistem politic al țărilor industriale** ce le este caracteristic anumită democrație a instituțiilor statului., afirmarea democrației de multiple feluri.
3. **Sistem a statelor post industriale**, ce le este caracteristic, democrația ca valoare generalizată.
4. **Sistemul statelor în perioadă de tranzacție**, cel mai complicat sistem politic, din pricina căutării căilor optime de formare a sistemului politic.

Autoevaluare:

1. Lămuriți esența noțiunii de relații politice.
2. Cum percepeți noțiunea de Sistem politic?
3. Care este diferența dintre Sistem politic și Regim politic?
4. Care este esența sistemului politic continental-european?
5. Care sunt subsistemele relațiilor politice?

Note

TEMA 5. STATUL-INSTITUȚIA FUNDAMENTALĂ A SISTEMULUI POLITIC

1. Esența și geneza statului.Trăsăturile și funcțiile principale

2. Tipuri și forme de stat

3. Raporturile dintre societatea politică și societatea civilă

Statul – reprezintă un sistem social-politic prin intermediul instituțiilor sale dirijează, conduce societatea.

Noțiunea de stat are două semnificații.

Comunitate de oameni, reprezentată și organizată de organele de putere ,care se manifestă pe un teritoriu. Statul apare ca ȚARĂ, cu un popor organizat politic.

Organizare politică ,cu un sistem de instituții, care dispun de putere supremă pe un anumit teritoriu, dispunând de un aparat de constrângere.

Ambele semnificații pot fi admise simultan, fiind complimentare. În sens larg, statul apare ca structură politică ce sa constituit istoria, pe un **teritoriu** situat între anumite frontiere, cu o **populație**, având o **putere politică publică** exclusivă o autoritate suverană.

- **Teritoriul** – dimensiunea materială a statului, circumscris în anumite limite spațiale, numite frontieră.Principiul caracteristic al teritoriului este imposibilitatea modificării frontierelor
- **populația**- dimensiunea demografică , psihologică și spirituală a statului, Comunitatea indivizilor de pe teritoriul dat, și asupra cărora se exercită puterea de stat este o categorie complexă,
- **puterea politică exclusivă** (suveranitatea) - este autoritatea supremă cu care este însoțit statul. Suveranitatea are 2 aspecte:
  - **internă**, care constă în supremația exclusivă a puterii statului asupra populației pe teritoriul dat.
  - **externă**, independența statului în raport cu alte state., neatârarea sa față de alte puteri din exterior.

Trăsăturile suveranității statale:

–**exclusivitatea**, teritoriul poate fi supus doar unei singure suveranități depline;

–**originalitatea și caracterul plinar**, suveranitatea aparține statului și nici de cum din exterior;

–**indivizibilitatea** – suveranitatea nu poate fi fragmentată, și nu poate aparține mai multor titulari;

–**inalinavibilitatea** – imposibilitatea de-a fi cedată cuiva.

Trăsăturile specifice și funcțiile statului:

Trăsătură – **instituțiile aparatul administrativ** ce dirijează activitatea societății în ansamblu.

Constituționalitatea. Constituția asigură existenței statului. Guvernarea se efectuează prin lege.

Funcțiile statului:

1. **interne** – expresia activității interne a societății bazate pe legi, funcții politico-juridice, ce fixează normele obligatoare ale vieții comune.
2. **externe**- activitatea statului cu alte state , bazându-se pe relații de colaborare.

După durată de acțiuni funcțiile sunt **constante** și **temporare**.

Rolul statului se realizează prin funcțiile specifice.

- **funcție legislativă**, cu ajutorul organelor sale speciale elaborează întreaga legislație din societate, inclusiv și Constituția ,prin care se reglementează activitatea tuturor sferelor de activități.
- **funcție organizatorică**, formele de transpunere în viață a deciziilor adoptate, pentru funcționarea normală a societății;
- **funcție judecătorească** – supravegherea aplicării corecte a legilor;
- **economică** activitatea directă de producerea bunurilor materiale necesare pentru existența societății;
- **socială** – toți membrii societății au dreptul să ducă un mod de viață decent, prin organizarea unui sistem de protecții social;
- **funcție administrativă** – desfășurarea normală a activității a serviciilor publice;
- **funcție culturală** – statul asigură condiții de instruire și educație;
- **funcție de apărare a ordinii sociale**, ca factor intern, **apărarea suveranității statului**, integrității , ordinii de drept cu ajutorul organelor speciale de forță;
- **funcție de colaborare internațională** în diversele sfere (economic, politic, special, științific);
- **funcție ecologică** - protecția și apărare a mediului ambiant.

Formațiunea statală se caracterizează prin 3 elemente. : forme de guvernare, forma structurii de stat, regim politic.

Forme de guvernare, este modalitatea de formă și organizare a puterii supreme.(monarhie ori republică),

Monarhia deținătorul puterii de stat este o singură persoană.

Monarhie absolută – singurul deținător ai puterii politice, unicul legislator, dirijează cu administrația politică.

Monarhie limitată – limitarea puterii prin dispoziția normativă conform Constituției.

Monarhie parlamentară – monarhi cu divizarea a puterii de stat, și este pur dominantă (Belgia, M. Britanie, Japonia).

Republica – forma de guvernare unde șeful de stat este ales de către popor.

Republica parlamentară. Se caracterizează prin separarea puterii de stat, și presupune autonomia funcțională a legislativului, executivului, jurisprudenței.

Republică președințială-avind la bază monarhia dualistă ,apare în SUA, Principalul-separarea puterii în legislativă și executivă, acest model consolidează viguros activitatea șefului de stat.

Republică mixtă – unește trăsăturile Rep. Parlamentară și Președințială. Experiența istorică ne arată că formele clasice nu tot de una asigură o funcționare corectă.

Formele de guvernare reies din specificul dezvoltării istorice a statului concret, depinde de tradiții și influența religiei asupra societății, de modul de funcționare a instituțiilor politice.

În dependență de gradul de concentrare a funcțiilor statului (teritorial) statele se clasifică, în state unitare, federale.confederale.

Unitar- organizație unică politic omogenă, care constă din formațiuni administrative ce nu au statalitate proprie. Statul este unitar dacă reprezintă o singură formațiune statală., un regim unic, puterea fiind dirijată din centru.

În dependență de gradul de centralizare, statul unitar se clasifică în stat **unitar centralizat** (M. Britanie, Suedia) și se caracterizează prin aceea că organele locale constituie o continuare a puterii din centru, și au o putere limitată, realizând deciziile organului suprem.

State unitare descentralizare (Franța, Italia), organele locale administrative dispun de autonomie, însă în activitatea politică promovată de guvern, au o influență limitată. State unitare sunt de obicei state multinaționale

Federal — uniune de state în care:

- există 2 niveluri a puterii supreme – organele federale, și cele ale subiectului federației;
- 2 categorii de cetățenie, federale și a a subiectelor federale;
- subiectele federale n-au posibilitatea de – a ieși din statul federal;
- nu pot fi primiți în unități al altor state (Fed. Rusă, SUS, Canada, Brazilia, India).

Confederația – asociația de state independente, formate din considerente economice și politice de ordin intern. Membrii confederației păstrează independența. Confederația se formează pe baza acordurilor reciproce, subiectele au dreptul de-a ieși din confederație.

Statul de drept - statul în care domnește dreptul, în care toți sunt egali față de lege. Nici statul nu este mai presus de cât legea. Statul de drept se bazează pe concepții liberale, egalitatea în drepturi, drepturile egale a societății în toate domeniile social-politice, economice, culturale, etc.

Noțiunea stat de drept apare în 1984 argumentată de O. Bohr, devenind postulat și principiul structural al Constituției. Numai unirea voinței tuturor persoanelor, ce formează poporul, poate servi sursa legilor în stat de drept.

Societatea politică și societatea civilă constituie categorii de bază ale politologiei, având importanță în problema organizării și conducerea societății. Raportul dintre societatea politică și cea civilă exprimă democratizarea societății și responsabilitatea cetățenilor.

Societatea civilă este formată din cetățeni, asociații sub diferite forme, unite prin comunitatea intereselor. **Instituții ai societății civile:** organizații nonguvernamentale, asociații profesionale, cluburi civice, sportive. Organizațiile civile sunt autonome, în raport cu statul.

Societate politică – totalitatea instituțiilor ,organizațiilor, mass media, care în mod organizat se implică în activitatea politică. Societatea politică include în sine statul cu toate componentele sale.

Societatea civilă – condiția a unei societăți democratice. În Republica Moldova rolul societății civile este încă puțin semnificativ în influențare deciziilor politice, economice, sau de interes public.

Autoevaluare:

1. Definiți noțiunea de stat ca structură politică.
2. Care sunt trăsăturile suveranității statale ?
3. Care sunt funcțiile politice ale statului.?
4. Cum înțelegeți monarhiia absolută?
5. Care este sensul formațiunii statale –Republica?
6. Cum înțelegeți Societatea politică și Societatea Civilă

Note

TEMA 6. DEMOCRAȚIA CA FORMĂ DE ORGANIZARE POLITICĂ A SOCIETĂȚII

1. **Concepția de democratizare. Principiile și normele democrației**
2. **Evoluția istorică a democrației**
3. **Procesul democratizării în Republica Moldova după anii 90, sec. XX**

Democrația este forma de organizare a societății, unde societatea participă nemijlocit în procesul conducerii statale, deținând puterea politică ea asigură progresul statului. Democrația inițială și este tradusă ca puterea poporului. Formă de organizare a societății în care conduce poporul.

Societatea este condusă pe principiile:

- Existenței unei **legislație** în care sunt prevăzute drepturile și libertățile fundamentale ale omului. Egalitate reală în drepturi a tuturor membrilor societății.
- Principiul **separării puterii de stat**. În putere legislativă și executivă, ca garant împotriva autoritarismului și totalitarismului.
- Existența posibilităților reale a exercitării drepturilor de-a **alege** și a fi ales în organele de conducere centrale, locale, pe principiile universal direct, secret, benevol.
- Principiul **posibilității organizării** politice și profesionale liberă, independente de stat, ca alternativă reală de conducerea statului.
- Posibilitatea **existenței mass mediei libere**, imposibilitatea impunerii concepțiilor politice de guvernul existent.

Menționăm, că în formă pură democrația nu poate exista. Evident sunt lacune și în conducerea pe principiile democratice, dar forma dată evoluează permanent, perfecționându-se.

U. Cerchill a spus: „Democrația nu-i forma cea mai perfectă de conducere, dar celelalte forme sunt și mai imperfecte”.

Democrația elenistică în Anticitate va da posibilitatea întregii societăți grecești la participarea reală în conducerea cu orașele-polisuri prin votare directă, tainică, liberă. Treptat democrația evoluează spre o egalitate totală.

În 1688, revoluția burgheză engleză a introdus sistemul **regimului parlamentar**. Care cu mici schimbări există și azi în sistemul politic englez. Mai târziu în 1689, în Anglia se instaurează noțiunea de **suveranitatea poporului**. În Epoca modernă, 1748, în Franța se statornicește principiul separării puterii în stat, suveranitatea poporului bazată pe principiul voia poporului liber. Revoluția franceză din 1789, va proclama Franța **republică**.

Actualmente, formele conducerii democratice a societății depind în primă măsură de Pluralismul politic ca securitate asigurării unei democrații reale.

Afirmarea pluralismului în Republica Moldova nu se înscrie în cadrul modelului tradițional de edificare a instituțiilor democratice. Ceea ce se construiește în R.M. nu este o democrație concurențială în care liderii sunt preocupați de instaurarea unor instituții pluraliste, dar mai degrabă un caz de autoritarism eșuat, ori cum le mai zic, pluralism prin omisiune, (Luvan

Republicii Moldova îi lipsesc majoritatea calităților considerate de politologi ca fiind vitale pentru dezvoltarea democratică. Cu toate acestea aici se înregistrează un pluralism surprinzător. Ea se remarcă prin cea mai robustă structură democratică din fosta URSS cu excepția Țărilor Baltice. Confruntându-se cu sărăcia, declinul politic, conflicte etnice, cu o societate civilă plâpândă și un stat de drept fragil ea întrunește aproape în totalitate standardele unei democrații minimale:

- alegerile sunt foarte competitive (1990, 1994, 1998, 2002, 2004), aceste alegeri au cauzat modificări serioase în compoziția politică și ideea logică a parlamentului;
- mediile din Moldova post-sovietică exprimă o varietate de puncte de vedere, chiar dacă aceste canale de exprimare se află în posesia guvernanților, adică statului sau a partidelor;
- între anii 1994-2000 Curtea Constituțională din Moldova a jucat un rol crucial în medierea conflictelor dintre diferite ramuri ale puterii;
- legislative a pus în permanentă restricții în fața autorității prezidențiale, într-un grad nemaiîntâlnit la vecinii din spațiul post-sovietic;
- în 1994 legislative practic îl exclude pe președintele Snegur din procesul de elaborare a Constituției (o făcea spicherul Lucinschi).

După ce președinte devine Lucinschi se confruntă cu aceleași probleme. În anul 2000, legislativul contracarează eforturile lui Lucinschi de a consolida instituția președintelui prin votarea eliminării prevederii constituționale, conform căreia președintele este ales de către popor. Instaurarea sistemului parlamentar n-a favorizat evoluții democratice în Moldova, din contra cu instalarea comuniștilor la putere (cu 71 din 161 locuri ale parlamentului unicameral), competiția politică se limitează evident în mai multe aspecte (atacurile la adresa opoziției), interzicerea temporară în ianuarie, 2002 a PPCD; atacurile la adresa presei libere, cenzura mass-media; ignorarea intereselor spirituale ale populației autohtone (cu limba, istoria, TVR-1 ș.a.), în Moldova, tensiunile identitare mult mai acute de altfel decât cele din Ucraina, au fost suficient de percutante pentru a nu permite unui singur grup politic de a monopoliza puterea politică din țară. Aceasta polaritate creează probleme serioase pentru guvernare și consolidarea democratică pe termen lung. Polarizarea neutralizează eforturile de concentrare a puterii politice.

Cum ar putea fi găsit compromisul cu puterea de dragul unității naționale? Care ar fi aceste tehnologii de dragul reîntregirii „tării” (rezolvarea conflictului din Transnistria)?

Polarizarea pe marginea chestiunilor naționale a împiedicat eforturile legislativului dominat de comuniști de a dicta anumite politici (în primul rând cu limba și istoria, pentru că altele totuși comuniștii le promovează – revizuirea reformei administrative, strâmtorarea activității firmelor moldo-occidentale, favorizarea capitalizării rusești ș.a.).

Rolul polarizării asupra problemelor naționale în promovarea pluralismului scoate în evidență o dilemă importantă pe care o creează pluralismul prin omisiune. Acolo unde societatea civilă și statul de drept sunt slabe, factorii care fac ca pluralismul să devină operant prin eliminarea tentațiilor autoritare ale liderilor politici pot bloca, în același timp, consolidarea unei guvernări democratice eficiente și stabile.

Autoevaluare:

1. Cum înțelegeți termenul democrație?
2. Lămuriți principiul separării puterilor în stat.
3. Cum înțelegeți noțiunea de participare limitată în conducere a societății a poporului?
4. Cum înțelegeți concepția democrația elenistică?
5. Lămuriți termenul regim parlamentar
6. Cum înțelegeți termenul de suveranitatea poporului..
7. Ce stat construiește societate moldovenească la momentul actual.
8. Cum este separată puterea politică în Republica Moldova.

Note

TEMA 7. PARTIDELE ȘI MIȘCĂRILE SOCIAL-POLITICE

1. **Noțiune de partid politic. Trăsăturile caracteristice**
2. **Funcțiile partidului politic**
3. **Tipologia partidelor politice. Sisteme de partid**

Noțiune de partid politic. Partid politic definim ca o grupare de adepți, care împărtășesc o ideologie, organizați activi pentru a obține puterea politică, menține și conduce societatea concretă. Partidele politice se caracterizează prin lupta permanentă a dominației politice dacă sunt în opoziție, și lupta pentru a se menține dacă exercită puterea politică.

Partid politic se deosebește de celelalte instituții politice prin:

- **Caracterul conștient.** Oamenii aderă la partidul dat având o concepție, ideologie comună, **pe principii benevole.**
- **Caracter de deservire socială.** Partidul politic înfăptuiește în practică interesele unei grupări sociale, care și susține. În activitatea sa, pentru preluarea puterii politice partidul acceptă sprijinul întregii societăți.
- **Caracter istoric.** Apare odată cu organizarea politică a societății, evoluând pe parcursul secolelor, **dar scopul major rămâne unic-dobândirea puterii politice.**

Partidul politic structural este organizat sub formă de niveluri:

- în societate viața politică este **constituită de electorat;**
- **simpatizanții, militanți** care susțin partidul politic concret în activitate lor la demonstrații, mitinguri, diverse campanii;
- partidul politic reprezentat **de membrii** săi, care juridic fac parte din partidul concret;
- conducerea partidului, liderul și elita acestuia, care reprezintă partidul dat în organele legislativului și executivului în raport cu programa de acțiuni a partidului dat.

Am menționat, că scopul partidului politic este acapararea puterii politice. Rolul partidului politic în societate reiese din funcțiile lui:

- **funcție politică**, unde partidul politic atrage masele spre o activitate politică conștientă, prin propagarea programelor sale socotite cel mai perfecte și democratice. Fiind în opoziție partidul politic monitorizează masele prin critica activității partidului de guvernământ;
- **funcție de organizare și conducere;** organizează masele spre o activitate concretă, conștientă. Rolul partidului este atragere societății civile, a instituțiilor lor în activitate politică pe baza programei partidului dat.
- **Funcție teoretică – ideologică, civică;** elaborare doctrinelor proprii, organizarea activității ideologice; studierea acestor doctrine pentru a fi implicate în practică; educația patriotismului național;
- **funcție de pregătire a cadrelor,** cu scopul asigurării partidului cu cadre calificate, teoretic pregătite pentru activitate practică. Procesul dat merge continuu, din pricina evoluției permanente a luptei politice.

Mentținerea puterii politice, asigurarea guvernării în perioada exercitării puterii politice. Se elaborează programe, reforme, orientări de dezvoltare. Reieșind din interesele statului.

Istoric, evolutiv, sistemele partidelor politice cunosc o modalitate variată devenind o necesitate a progresului social în stat concret. Așa dar, clasificarea partidelor politice se face conform funcțiilor și se exercită în societate.

- **Partide de guvernământ.** Partid care menține puterea politică, constituind guvernul până la alegerile următoare.
- **Partid de opoziție.** Partid ce formează opoziția parlamentară, care activează spre obținerea puterii politice prin diverse forme. Forma importantă este formarea unei coaliții opoziționiste, ce dă posibilitatea mai reală să obțină victorie la alegerile ulterioare.

După numărul membrilor, clasificăm și **partide de masă**, partide politice bine organizate, material susținute, cu conducere stimată în societate, cu program de activitate realist, progresist.

După indici există partide mici (conform influenței în societate), partide de cadru, formate de voluntari, alegători, cu scopul ajutorului unui partid politic în campaniile electorale.

Sistem de partide,- totalitatea partidelor politice într-un stat concret.:

- **Unitarist.** Existența în stat a unui partid politic. Caracteristic perioadei apariției capitalismului, când era nevoie de-a uni societatea în luptă cu feudalismul reacționar. Unipartidismul este caracteristic perioadelor de criză a statelor, când forțele politice formează o dictatură politică (Stalinism, Fascism, Mussolini, Franco, Maodzedun, China etc). Rusia actualmente ca stat democrat cu monopolul la putere a partidului personal a lui V. Putin.
- **Sistemul bipartist.** Existența în stat concret a două partide de forță, partide mari, care des reprezintă interesele unei pătri sociale, ori chiar diametral opusă dar care, au aceeași poziție în conducerea societății concrete. (SUA cu republicanii și democrații).
- **Pluripartism**, cel mai răspândit model, care îl divizăm în:
  - grupul partidelor de dreapta, partidele conservatoare, liberale, naționaliste, fasciste;
  - grupe partidelor de stânga în care intră partidele socialiste, social-democrate, comuniste radicale;
  - grupe de centru, bazate pe concepții democrat-creștine, social creștine.

Republicii Moldova îi este caracteristic la moment ne formarea unui sistem omogen, existența a 36 partide politice, încă nu dă dovadă de eficacitate în rezolvarea problemelor societății, mai mult ca atâta numai stopează evoluția democratismului statal de tip moldovenesc. Poziția neformată a strategiei alianței de guvernământ, numai dăunează dezvoltării și prosperității statului nostru.

Autoevaluare:

1. Care este scopul activității unui partid politic?
2. Enumerați și descifrați funcțiile partidului politic.
3. Care este funcția și necesitatea de pregătire a cadrelor a unui partid politic?
4. Care este scopul activității partidului politic în opoziție?
5. Explicați sensul monopartismului, unipartidismului și bipartismului.
6. Care este scopul alianței partidelor politice?
7. Care este diferența între ideologia partidelor de dreapta și concepțiile partidelor de stânga?

Note

TEMA 8. ELITA ȘI LIDERISM POLITIC

1. **Concepția politologică a liderismului politic**
2. **Tipologia liderismului politic**
3. **Elita politică**
4. **Liderul și masele**

Lider în sens larg al definiției este socotit membrul societății care având autoritate, unește și conduce grupul social în rezolvarea unui scop concret. Evident - liderului îi sunt caracteristic capacitatea de-a organiza activitatea comună a unui grup mic ori comunitate de proporții mari.

Liderismul politic reprezintă o latură importantă a conducerii politice, și este o instituție fundamentală ale sistemului politic ai societății. Tot odată devenind și mecanismul integrării activității de grup ai societății, când masele acceptă așa o conducere, acceptă programa și scopul trasat de lider.

Liderismul politic reflectă relații și procese politice în structura superioară ale puterii fixând raport de putere dintre subiectul și obiectul politicului societății concrete. Pentru lider politic este caracteristic influența personală asupra maselor, asupra conștiinței și voinței al lor.

Pe bază căror aspecte apare liderul politic?

1. **Trăsăturile personale** ale candidatului în lider politic. Morala, concepțiile politice, studiului, posedarea posibilității convingerii maselor, profesionalismul lui.
2. **Formele și metodele de contacte** cu masele spre realizarea scopurilor politice.
3. **Situația istorică, politico-socială** cu care se confruntă liderul.

Aspectele date și determină formarea unui lider politic, eficiența în activitatea lui.

Reieșind din scopurile trasate sunt determinate și **funcțiile** liderului politic.

- **diagnoza politică** a situației în statul dat pentru a formula a doua funcție;
- **de formare a strategiei și tacticii** în rezolvarea problemelor cardinale statale;
- **mobilizarea și organizarea societății la activitate practic concretă;**
- **protejarea societății de calomniile sociale interne și externe;**
- necesitatea și posibilitatea **reproducerea** liderilor și elitei politice, numai având adepți este posibil rezolvarea căilor trasate, și fără o comandă profesională de adepți, ori și ce tendință are insucces;
- **funcție de legitimare a regimului politic.**

Istoria ne arată că un lider politic de forță apare în perioade de răscruce ai dezvoltării statului, perioadă de criză, perioadă de grea încercare a societății (Marea revoluție franceză și Napoleon, Fidel Castro, Stalin, Avram Lincoln și războiul civil SUA, Petru I, Ștefan al III).

Tipologie liderismului politic este discutabilă, dar să ne oprim la varianta propusă de Max Weber.

El structurează tipologia în felul următor:

- **liderismul tradițional**, lider devine datorită tradițiilor eriditoriale, caracteristic perioadei istorice preindustrială (Monarhia) fam. Romanov în Rusia, Gogonțollern în România, Anglia, Franța ș.a.;

- **liderismul rațional** (legal juridic), lider politic apare prin concurență la alegeri. Modelul dat caracteristic perioadei industriale. (Chercil, Musolini, Hitler, Lenin, Stalin);
- **charasmatic** – credința oarba a societății în în calitățile supraomenești ale unui conducător. (Mao. în China, Cim Irsen în Coreea de Nord, Polpot, în Cambodgia.).

Studiul asupra tipologiei liderismului politic continuă și în prezent.

Psihologii clasifică liderii politici în lider *preferat, specialist, ales, etalon*.

După stilul de activitate – lider autoritar, democrat, liberal (totul se va înfăptui spontan).

Conform trăsăturilor personale - luider-stegar, servitor, negustor (propune programe în schimbul susținerii la alegeri), pompier (Costăș, Gamurari 1992)

Menționăm că liderismul politic în stare pură nu există, liderism politic este un conglomerat mixt de tipuri numite mai sus.

Asupra formării și afirmării liderului politic influențează mai mulți factori : istorici, economici, sociali, religioși, administrativi.

Liderul politic în activitatea sa majoră se bazează pe ajutorul din partea elitei politice societății în care el activează. **Elita politică reprezintă o grupă socială de adepți care au monopolul la primirea deciziilor politice**. Elita politică se caracterizează prin voința de-a obține puterea politica și de-a retransforma regimul politic existent, subminându-l spre interesele sale proprii politice, sociale, economice.

Clasificarea elitei politice:

- Adepții care propagă și înfăptuiesc în practică concepția unei ideologii(regim comunist, fascist).
- Existența a unor grupări de elite intro societate ,care permanent concurează prin metode extremiste.(statele în curs de dezvoltare, per. de tranzacție).
- Existența unei fracții de adepți într-o grupare de elită.(existența bolșevicilor în partidul social-democrat, Frația socialistă a lui Dodon, în grupa depuraților de stânga ai Parlamentului R.Moldova.)
- Existența unei elite bine organizată, cărui îi este caracteristic o integrație largă în toate domeniile activității sociale.(Elita statelor democratice sf.sec XX.)

Pentru statele de tranzacție, îi este caracteristic activitatea elitei politice, din pricina că anume în perioada de trecere se formează mecanismul sistemului politic al viitorului stat.

Sistemul politic în societatea de tranzacție se caracterizează prin funcționarea elitei politice și economice; Plahothiuc, Berezovschii, Morgan, Ford). Elita politică coordonează activitatea puterii legislative, pe când cea economică, resursele economice, bancare. Unirea acestor 2 părți componente, și permite funcționarea sistemului politic în perioada dată. Importantă latură pentru tranzacția dată, să nu fie divergențe antagoniste în grupa elitei date.

Elita politică într-o societate concretă permanent caută posibilitatea de-a recruta în rândurile sale noi membri, apți, pregătiți pentru o activitate politică concretă. Recrutarea elitei este un proces datorită căruia individul cu capacități de organizator,, și având concepții politice respective, este implicat în activitatea politică.

Liderul conduce societatea numai atunci ,când este susținut de propriul său popor, numai atunci când sunt relații reciproce strânse **între subiectul și obiectul** activității politice.

În raport lider-mase moralizam 2 poziții.

1. Liderul cu elita sa **folosește** masele în scopuri proprii,,cumpărând cu promisiuni. Masele sunt sursele pentru atingerea scopurilor politice proprii.

2. Imposibilitatea ori **nedorința** liderului de-a forma decizia politică, ignorând necesitățile societății.

Liderul poate exercita funcțiile sale just și efectiv numai în cazul, dacă va fi susținut de societate, folosind în practica sa politica tolerantă , prin succesele real vizibile.

Garantul succesului liderului politic este acceptarea de către societate a programei real-progresistă și participarea maselor în înfăptuirea acestei în practică, pentru un bine comun.

Autoevaluare:

1. Cum definiți voi noțiunea de lider politic?
2. Numiți un lider politic și de ce-l considerați așa.
3. Care este rolul trăsăturilor personale în formarea capacităților de lider politic?
4. Care sunt funcțiile liderului politic?
5. Cum înțelegeți noțiunea de lider charismatic?
6. Cum înțelegeți noțiunea de lider politic-tiran. Dați exemplu?

Note

TEMA 9. PROCESUL POLITIC

1. **Noțiunea și etapele de bază ale procesului politic**
2. **Tipologia procesului politic**
3. **Procesul politic în Republica Moldova la etapa contemporană**

Noțiunea și etapele de bază ale procesului politic. Proces politic definim ca, totalitatea acțiunilor subiecților vieții sociale în vederea realizării intereselor comune a societății cu ajutorul puterii spre constituirea, dezvoltarea, perfecționarea, funcționarea, distrugerea, decădere sistemul politic existent având o societare concretă.

Procesul politic este o formă specifică a procesului social ,unde se activează toate aspectele vieții spirituale,economice,legislative,ideologice spre atingerea scopului trasat,comun necesar întregii societăți concrete. Așa dar în esență, activitatea politică având scop strategic și tactic – se desfășoară structural – consecvent treptat pe etape:

- **etapa instituționalizării** – se formează un sistem politic de tip nou, legitim și legal.Activitatea dată se începe din momentul creării unui sistem politic nou calitativ, unde societatea participă în procesul reînnoirii sistemului politic. Pentru etapa dată sunt caracteristice metodele radicale de renovare: rășcoala armată, revoluția socială. Tot odată și metoda pașnică de perfecționare, consecvent, treptat prin alegerile parlamentare, administrației locale etc.
- **etapa funcționării**- presupune dezvoltarea, perfecționarea funcțiilor sistemului politic existent în vederea activității stabile și lente. Etapa presupune reproducerea elementelor sistemului politic, ce duce spre schimbarea regimului politic existent.Importanța etapei date – sistemul politic se reproduce ca parte componentă a procesului general al societății concrete.
- **etapa elaborării și înfăptuirii** în viață a **deciziilor politice**. Anume deciziile și ne vorbesc despre cursul politic al regimului dat. Deciziile politice au menirea de-a satisface interesele societății pe plan intern și extern.
- **etapa verificării și controlul funcționării** sistemului politic concret. Controlul este înfăptuit de organe profesionale și responsabile – Mass Media, jurisprudența, poliția ,etc. Important, că funcționarea sistemului politic să fie controlat și de societate. Anume în societate democratică așa un control poate fi evolutiv și progresist.
- **etapa regresivă ori modernizării**. Etapa dată presupune, destrămarea sistemului politic din pricini subiective, obiective (crize politice, economice, sociale). Etapei date este caracteristic fenomenul de legitimarea structurilor politice, crearea unie structuri politice paralele, dualității de putere. Imposibilitatea sistemului politic de-a conduce și reglementa relațiile sociale. Situația dată duce la haos politic, social, criză politică și ca urmare schimbarea regimului politic existent,adeseori nu mai efectiv de cât a fost. Pricina se ascunde în interese proprii politice, existența a resurselor subterane strategice (petrol, gaz, metale etc.).

Situația geografică. După schimbarea regimului politic,factorii externi având interesele sale proprii ,modifică sistemul politic cu elemente progresist democratice, repetăm elementul extern participă în renovarea sistemului politic, având interesul său propriu,geopolitic(Afganistan, Iran, Livia la în sec. XIX).

Menționăm că, toate etapele date își păstrează specificul său ,se dezvoltă și manifestă prin metode și tehnologii proprii.

Tipologia proceselor politice ne permit înțelegerea interacțiunii dintre participanții în procesul politic și sistemul politic existent .

Actual există o multiplicare de criterii de tipologiere a procesului politic. Ne vom opri la criteriile dimensionale:

- **proces politic de rutină** – în care participă o parte minimă a membrilor societății (exemplu activitate legislativ – parlamentară);
- **proces politic istoric** – în proces politic sunt implicați grupe mari de oameni, instituții,ei sunt legați de un eveniment istoric concret (revoluția socială, formarea unui partid politic, unei alianțe politice, bloc politic);
- **proces politic evoluționist** – caracteristic participarea maselor impunătoare în procesul modernizare a societății, trecerea la un regim politic progresist, la evoluția sistemului politic;
- **proces politic general** – caracteristic participarea întregii societății la perfecționarea sistemului politic existent.

După criteriile intensității distingem:

- **proces politic de tip al reformelor** (liberal, neoconservator, socialist, comunist);
- **proces politic revoluțional** – ce se caracterizează prin schimbare radicală, rapidă a sistemului politic;
- **proces politic reacțional** – se caracterizează prin reanimarea structurilor veci reacționare (putciul Rusia 1991).

În conformitate cu gradul de **implicare a agentului politic** distingem:

- **proces politic spontan;**
- **proces politic planificat;**
- **proces politic dirijat.**

La momentul actual se caracterizează prin:

- tendința de diferențiere a politicii de economie;
- exploatarea elitei politice a sferelor economice în interes propriu.

Pierderea monopolului statului asupra resurselor economice, trecerea la economia de piață dar traducerea formelor ei în practică, imperfecta și ca urmare slăbirea însuși a sistemului politic existent. Structura și funcțiile statale sunt departe de perfect.

Lipsa unei structuri politice bine încheiate și determinate, ca urmare anumite grupe sociale de interes pot face presiune puterii politice.

În realitate viața politică din Moldova, este extrem de fragmentată și include un șir de procese politice care evoluează paralel și nu pentru prosperitatea statului nostru.Monopolul asupra sistemului politic din parte unei grupări politice aliate și presingul asupra opoziției parlamentare nu permite dezvoltarea democratică a sistemului politic în R.Moldova.Rolul opoziție politice este extrem de mare ,dar,nu-i o unitate strategică în acțiuni de care și se folosește regimul politic.

Sistemul politic din Moldova are caracter de tranzacție, dar îndreptat spre concepția democratică de perfecționare a sistemului politic.

Pentru evoluție progresistă în Moldova e necesar:

- Creșterea și recrutarea elitei profesionale. Ideologic, moral pregătiți de activitate pentru prosperitatea întregii societăți.

- Asigurarea unor relații politice și sociale stabile în societate.
- Crearea statului social bazată pe drept.
- Crearea relațiilor progresiste între stat și societate.
- Reformele democratice în sferile economice.
- Dezvoltarea pluralismului politic.
- Elaborarea unei politici sociale efective.
- Elaborarea unui program geopolitic concret orientată spre dezvoltarea statului și asigurarea intereselor naționale.

Autoevaluare:

1. Definiți noțiunea de proces politic.
2. Enumerați și lămuriți etapele procesului politic.
3. Cum înțelegeți noțiunea de proces politic spontan, proces dirijat?
4. Viziunea Dum. asupra procesului politic în R.Moldova la momentul actual.
5. Care este cauza părăsirii a fracției PCRМ depurațiilor săi?

Note

TEMA 10. ACTIVITATEA ȘI PARTICIPAREA POLITICĂ

1. Esența, corelația și nivelurile activității și participării politice

2. Trăsăturile generale ale activității politice

Prin activitate se subînțelege ansamblu de acțiuni **conștiente**, instinctive, individuale, intelectuale, morale, fizice – efectuate pentru a primi un rezultat.

Folosirea sistematică a forțelor proprii, într-un anumit domeniu a muncii, ocupație, îndeletnicire în societate concretă.

De aici reiese că **totalitatea de acte, acțiuni, fapte, prin care subiectul vieții sociale își satisface interesele ideologice, morale în cadrul societății, sau i-au o atitudine de felul și modul de satisfacere a acestor nevoi de către factorii politici, pot fi definite prin participare în activitatea politică.**

Participarea politică include ansamblu **modalităților de influență** a cetățenilor asupra funcționării sistemului politic, **formarea instituțiilor** politice și **elaborarea deciziilor** politice (prin delegarea a împuterniciților candidaților în Parlament, susținerea activă a candidaților, partidelor politice, participarea la campaniile electorale).

Participarea politică poate fi destinsă după gradul de activitate a cetățenilor, E vorba de **activitate activă, pasivă, negativă.**

Motivațiile participării politice pot fi diferite doctrinele ideologice oficiale permit ca cetățenii să participe în viața politică susținând ideologia oficială, această participare este determinată de regulile dictate de sistemul politic.

Participarea este determinată de rolul social al individului în parte, pe care cetățeanul îl îndeplinește în cadrul sistemului politic. În societate ce prosperă, apare câmp larg de activitate, de autoafirmare și realizare a personalității.

Participare directă și indirectă. Participarea politică este exprimată în forma de participare **directă și indirectă.** Participarea directă este caracteristic unie societăți restrânse, unde masele aleg candidatul prin majoritatea voturilor. Aceasta este caracteristic alegerilor în organe locale. Participarea directă a organelor statale poate fi folosită în conformitate cu Constituția statului concret.

Participare indirectă – societatea alege reprezentantul său în organele puterii politice majore, care și-i reprezintă interesele lor. Forma dată este caracteristic sistemelor politice mari. Majoritatea statelor aplică forma participării indirecte, socotind-o perfectă.

Menționăm că în dependență de regim politic, teritoriu, infrastructura, componența populației, și altor factori, se folosește ambianța acestor 2 forme de participare.

Participării politice i se contra opune **absintismul politic.** Adică indiferența unor membri ai societății la viața politică. Care este pricina - Persoanele nu acceptă, nu recunoaște normele generale ale societății. Nu crede în eficiența schimbărilor propuse, ori chiar teama de-a se manifesta. O cauză importantă de absentăm politic, poate fi și nivelul înalt de stare socială. bunăstării membrului societății, pe care îl aranjează sistemul politic existent.

În rândul celor mai importante tipuri de participare, politologii atrag atenție comportamentului **electoral** – participarea ori neparticiparea la campaniile electorale de către membrii societății date.

Tipuri de participare politic:

- reacția pozitivă ori negativă la procesele politice.
- participarea activă nemijlocit în campaniile electorale.
- participarea nemijlocit în activitatea politică a partidelor politice, ca membru, simpatizant, ori adept a formațiunii politice.
- activitate în organele sistemului politic ,organele opoziționiste.Acestea-s politici profesionali,liderii, elita politică.
- participarea directă la mitinguri,demonstrații etc.

În activitatea politică destindem și forma protestară a societății, manifestată prin greve, mitinguri, demonstrații, revoltă socială,acțiuni violente.

Formă de comportament politic violent contemporan este **terorismul**.

Prin **terorism** se subînțelege activitatea opoziționistă a organizațiilor extremiste, scopul cărora este **utilizarea** violenței. Trăsăturile specifice sunt **săvârșirea actelor violente care ar șoca societatea, ar avea rezonanță în rândurile populației**.

Terorismul politic se divizează după:

Orientarea ideologică – terorism de dreapta (fascism), stânga (anarhism, troțkism, stalinism).

- **Scopurile urmărite** de teroriști (cultural- creativ, care prin viol animează conștiință socială), terorism rațional, ca mijloc de participare politică,
- **Direcționarea istorică** (anarho-ideologici).
- **Direcționarea religioasă** (terorism fundamentalist islamic).

Participarea politică are limite raționale, ce este absolut necesare pentru dezvoltarea stabilă a societății. Participarea **limitată** poate fi calificat ca factor stabilizator, adică politicianilor nimeni nu le amestecă în activitatea sa.

Societatea, este subiectul principală a activității politice,de oare ce, cu participarea lui ce formează organele puterii de stat, impulsivă funcționarea organelor de stat. Persoana activează ca militant social în ansamblu cu alți membri ai societății.

Prin activitate politică subînțelegem totalitatea de acțiuni prin cate membrii societății își satisfac interesele sale politice.

Activitatea politică poate fi **progresistă ori reacționară**, în dependență de consecințele pe cate ea le poate provoca. **Progresistă** conduce societatea spre progres, **reacțională** stopează mersul istoric.Trăsătura progresistă ori reacționară poate fi determinată de factorii calităților deciziilor politice, de corelația forțelor social-politice,intensitatea luptei politice.Scopurilor politice a regimurile politice.

Activitatea politică poate fi **realistă ori utopică**.Activitatea **realistă** reiesă din strategia minuțioasă, bine chibzuită, de starea lucrurilor în societate, de o apreciere obiectivă a forțelor politice. Activitatea politică ce ignorează realitatea obiectivă, are capacități subiectivi, idei și scopuri nereale , este activitate **utopică**.

Activitatea poate fi clasificată și ca **rațională, emoțională**, Dacă predomină rațiunea avem efectul activității progresiste a societății, dacă predomină emoția ne putem aștepta la decizii negândite.

Activitatea politică este lupta dintre progresul și regresul , dintre noul și vechiul,dintre diferite variante de soluționare a problemelor sociale.Participarea în activitate politică presupune o pregătirea **teoretică, psihologică, morală, organizatorică**, Eficiența activității politice depinde de ansamblul pregătirilor date, nu numai de activitatea politică dar al întregii activități ai societății.

Autoevaluare:

1. Definiți noțiunea de participare politică.
2. Care este diferența de activitate în procesul politic al societății?
3. Cum înțelegeți participare activă, pasivă, negativă?
4. Definiți noțiunea deabsentism politic.
5. Cum înțelegeți termenul de terorism politic?
6. Care sunt cauzele folosirii actelor de terorism actual?
7. Definiți noțiunea de activitate politică.
8. Care sunt pricinile participării în activitate politice a membrilor societății?
9. Enumerați exemple de activitate politică în R. Moldova.

Note

TEMA 11. CONFLICTUL POLITIC ȘI CĂILE SOLUȚIONĂRII LUI

1. **Conflictul: esența și tipologia. Conflict politic ca varietate de conflict social**
2. **Căile și mijloacele depășirii conflictului politic**
3. **Conflictul: esența și tipologia. Conflict politic ca varietate de conflict social**

Noțiunea de conflict pentru prima dată a fost folosită de savantul german Georg Zimmeli, la înc. sec.XX. După părerea lui „conflictul este lupta pentru valori și pretenții la un anumit status social, pentru putere și acces la bunurile materiale., care nu odată nu agung la toți.

Conflictul politic este conflict social, unde rivalitatea membrilor societății este condiționată de părere diametral opusă asupra sistemului politic existent, metodelor de restructurare acestuia.

În conformitate cu cauzele provenienței conflictele politice se împart în **obiective și subiective**.

- **cauzele obiective**, conflictul poate apărea ca factor al inegalității sociale într-un stat concret ori sisteme de state pe arena mondială. (revoluțiile burgheze, socialiste 1917 din Imperiul Rus, care a dus la revizuirea globală).
- **cauzele subiective**, de ordin psihologic al conștiinței membrilor societății. Care dorind să schimbe sistemul dat, percep necesitatea divergențelor politice.

După durată de timp clasificăm conflictele **temporare** ori **permanente**, care la rândul său **teritorial** le clasificăm ca:

- **Interstatale** (divergențe între state, spre ex., Războiul rece, conf. Marea Caribilor 1963, Zidul Berlinului, 1954, Carabahul de Nord, 1992).
- **Intrastatal**, unde subiectul conflictului apar – ramurile puterii politice (cazul vânătorii de la Fălești, 2012, unde au participat reprezenta. Coaliției politice, ce menține puterea politică la moment în R. Moldova. Confrunt. Parlamentului Rusiei cu Președintele statului, ce a dus la luarea cu asalt în octombrie 1993 a Parlamentului Rus).
- **Regionale**, pe arena politică apar forțele politice locale (Bălți vara 2012, marșul uniuniștilor, conf. Găzăuzia 1990).
- **Locale**, problemele în interiorul administrației locale.

Specificul conflictelor politice: Conflictele politice apar în sfera politică, și în legătură cu puterea politică, sub toate aspectele existenței, funcționării sistemului politic în societate concretă.

Trăsăturile specifice ale conflictelor politice:

1. neînțelegere subiecților politici condiționate de divergențele intereselor;
2. conflictul dintre subiecții vizează interesele întregii societăți;
3. arena conflictului este puterea politică, de stat, posedarea ori stăpânirea ei;
4. conflictele politice se caracterizează prin organizarea, inflaționarea lor;
5. forțelor de constrângeri sunt deținute de partea puterii guvernamentale;
6. ee puterea de stat. Conflicte regionale, locale (lupta pentru controlul administrației locale (Bălți 2012).

Conflictul politic reieșind din specificul său social are **și funcții** social specifice:

- conflictul social duce la divergențe, tulburări sociale ce dereglează activitatea societății.

- conflictul politic este văzut ca o stare normală al societății. Criza politică este un proces ce evită stagnarea.

Căile și mijloacele ce pot soluționa conflictul pe cale pașnică sunt:

- **factorul instituțional** – existența mecanismelor civilizate de soluționare a crizei politice (consultările, tratativele);
- **factori consensuali** – existența acordului între părțile conflictului;
- **factori comulativi** – soluționarea conflictului depinde de proporțiile dimensiunilor lui (cu cât este mai mic, probabilitatea de a fi rezolvat mai repede);
- **factorii experienței istorice**, existența exemplelor din trecut a soluționării conflictului;
- **factorul balanței forțelor**, dacă există un echilibru de forțe, se vor căuta căi pașnice de rezolvare a conflictului;
- **factorii psihologici**, în soluționarea cazului mult depinde de persoane ce dispun de putere decizională în timpul conflictului (gen. A. Lebedi, conflictul Transnistrean, 1992).

E evident că mijlocul de bază al stopării a conflictului **sunt tratativele, negocierile**, care sunt mijloacele optime pentru prevenirea conflictului. Unitatea de măsuri a acestei eficiențe este găsirea soluției. Consensul nu înseamnă găsirea unității de opinii, ci presupune adoptarea deciziei **neutre**, care ar stopa conflictul, și căutarea unui numitor comun spre depășirea situației de conflict, ameliorarea minimă a lui.

Reieșind din necesitatea imediată a soluționării conflictului politic implicăm în practică **3 tipuri de acorduri de stopare ai conflictului:**

1. Acordul pe baza înțelegerii - atunci când apare o coincidență a rivalilor.
2. Acordul prin voința legitimă a unei forțe externe (Rusia – Transnistria, SUA – Coreea 1953, ONU – și stoparea tuturor conflicte armate decen. 50 ai sec. XX).
3. Acordul care este impus de una din părțile conflictului (Germania-Franța 1940, URSS, SUA, Anglia-Germania 1945, Antanta 1918).

Autoevaluare:

1. Cum definiți Conflictul politic de cel armat?
2. Care sunt cauzele obiective, subiective a conflictului politic?
3. Cum înțelegeți conflict local?
4. Poate oare fi un conflict politic în cadrul unei familii?
5. Care sunt trăsăturile specifice ale conflictului politic?
6. Funcțiile conflictului.
7. Explicați tipurile de acord ce ar stopa conflictul politic.
8. Care sunt factorii soluționării conflictului politic?

Note

TEMA 12. CULTURĂ ȘI SOCIALIZAREA POLITICĂ

1. **Noțiune de cultură politică. Funcțiile și nivelurile culturii politice**
2. **Tipologia culturii politice**
3. **Socializarea politică**

Cultura, noi o percepem ca o totalitate de cunoștințe a omenirii despre lume, concretizată în valorile materiale și spirituale cu scopul evolutiv al progresului social.

Cultura politică este o parte componentă a culturii umane, și reprezintă un sistem de credite, simboluri și valori care definesc situația în care are loc acțiunea politică.

Cultura politică o percepem ca un ansamblu de trăsături culturale pentru analiza fenomenelor politice. Un ansamblu de atitudini ai persoanei concrete față de un sistem politic.

Cultura politică este un element al conștiinței sociale care deservește sistemul politic, și-i asigură funcționarea și modernizarea lui.

Cultura politică se caracterizează prin:

- Cunoștințele ce vizează toate domeniile de activitate socio-economice.
- Se referă la specificul valorilor și normelor politice.
- Are la temelie mijloace și instituții caracteristic întregii societăți, cât și instituții specifice (puterea politică, partidele, instituțiile politice, presa etc.)
- Cultura politică se manifestă sub formă de ideologie politică.
- Ideologia politică este un ansamblu de valori și idei politice cu caracter de clasă, prin care se exprimă interesele și scopurile politice.

În societate, cultura politică își îndeplinește activitatea prin anumite **funcții** de ordin general și specific.

Generale:

- funcția– **informațională** cu menirea de-a transmite societății toată informația despre activitatea sistemului politic;
- funcție **axiologică** – modul în care se apreciază fenomenele sociale și modalitățile realizării lor practice;
- funcția normativă – reprezintă modalitatea de implicare a normelor pentru menținere stabilității și funcționării sistemului, regimului politic.

Funcție specifică: Cu ajutorul culturii politice se elaborează strategia și tactica sistemului politic existent. Programelor, concepțiilor dezvoltării societății, implicarea lor în practică. Formarea concepției responsabilității societății spre respectarea normelor politice, pentru stabilitatea socială.

Menționăm și **nivelurile** dezvoltării culturii politice care n-au identitate socială, dar depind de factorii: formă de guvernare, regim politic, nivelul bunăstării, situația geografică, comportamentul religios și rolul lui în sistemul politic.

Trasând bilanțul discuțiilor asupra tipologiei, menționăm 3 tipuri principale de cultură politică.

- **Cultură politică parohială** (locală), caracterizează cultura politică a unei zone restrânse din societate, a unor concepte politice legate de regiunile naționale (Cultura politică din Găzâuzia, Transnistria ce diferă de cultura politică a Guvernului din Chișinău).

- **Cultura politică de supunere** – caracteristic comunității politice deja reglate de valori naționale și politice. Populația este conștientă de sistemul politic, dar are o atitudine pasivă față de procesele politice din societate.
- **Cultură politică participativă** – caracterizează un nivel înalt de activitate a societății în viața politică, cointeresați de progresul economic – social al întregii societăți și nu numai a bunăstării proprii. Societatea are un nivel înalt de conștiință și participare politică bazată pe un nivel înalt de informare al maselor.

Dar! Nici un tip de cultură politică nu poate garanta o stabilitate și progres social din pricina multiplelor probleme sociale. Societatea nu este omogenă, de aici și reiese divergențe politice. Cultura politică a unui stat este o cultură politică mixtă, văzută foarte bine anume într-un stat multinațional (SUA, Rusia, Moldova etc.).

Menționăm că cultura politică națională este marcată de specificul dezvoltării istorice al națiunii, de situația geografică, economică, socială și spirituală, religioasă.

Apariția, formarea și statornicirea culturii politice naționale este un proces destul de îndelungat. Procesul socializării a culturii politice personalității se formează în decursul vieții și include 3 etape de formare a concepțiilor politice, așa zis procesul de socializare.

- În decursul primei etape, **pre convenționale**, omul percepe societatea în general.
- În decursul perioadei **convenționale**, individul percepe legătura sa cu societatea, ca membru al societății date. Se pune baza formării orientărilor sale politice.
- La etapa **post convențională**, la persoană, ca membru al societății se formează poziția morală și subiectivă. Se formează cultura politică a personalității.

Care este rolul socializării politice în procesul evolutiv progresist. Socializarea politică este un proces de menținere și perfecționare, reproducere a sistemului politic. Acomodează și pregătește persoana în activitatea politică în societate concretă.

Autoevaluare:

1. Cum înțelegeți noțiunea de cultură națională?
2. Care este specificul social al culturii politice?
3. Caracterizați cultura politică.
4. Care sunt factorii specifici ai culturii politice?
5. Cum înțelegeți cultura de tip parohial?
6. Cum se caracterizau cultura politică participativă?
7. Lămuriți fenomenul social socializare politică.

Note

TEMA 13. MODERNIZAREA POLITICĂ

1. **Esența, necesitatea și conținutul modernizării**
2. **Semnificația modernizării politice în renașterea societății contemporane**
3. **Esența, necesitatea și conținutul modernizării**

La etapa actuală prin termenul modernizare politică subînțelegem: **procesele contemporane social-politice în statele de tranziție, care constă în trecerea de la societate de tip tradițional la societate modernă**, proces evoluționist, perfecționat de la treaptă inferioară la ce-a superioară, cuprinzând state, zone, regiuni, popoare. Modernizarea politică este necesară statelor economic, social politic slab dezvoltate.

Modernizarea politică este o latură a modernizării sociale. Ea include procese schimbătoare structural, calitativ a vieții politice și culturale, a funcțiilor instituțiilor sistemului dat pe parcursul perioadei de tranziție.

Societățile tradiționale și contemporane reflectă diverse nivele de maturitate a sistemului social de tehnologii a schimbării societății, existența a mai multor mecanisme de reglare și adaptare socială.

Modernizarea politică poate fi **definită și ca formare, dezvoltare, răspândire a instituțiilor , structurilor politice contemporane**. Modernizarea politică semnifică conștiința reia necesității acțiunilor în vederea organizării sistemului politic, la nivelurile cerințelor progresiste, performante actual avansate.

Procesul modernizării se transpune în practică prin diferite **modalități și mecanisme**:

- **crearea unei structuri politice diferențiate**, cu un înalt grad de specializare conform criteriului instituțional-funcțional;
- **constituirea unui stat modern**, cu o reală suveranitate;
- **creșterea rolului statului prin lărgirea** sferelor lui de activitate. Dominarea legii ca element ce asigură o legătură perfectă între stat și societate;
- **creșterea numărului de cetățeni** cu drepturi politice și sociale;
- **constituirea unei birocratii** politice raționale;
- **creștere rolului elite modernizatoare** (tineretul ambițios cu studii profesionale contemporane).

Schimbarea funcțiilor calitative ale instituțiilor sistemului politic include 3 **procese**:

- **diferențierea și specializarea** funcțiilor instituțiilor sistemului politic, care ar putea rapid să reacționeze la apariția unor noi cerințe, care vin din mediul social exterior;
- **flexibilitatea sistemului politic** la inovațiile noi. Numai sistemul politic complex este capabil să supraviețuiască, deoarece posedă diverse canale progresiste de comunicare și socializare prin intermediul (școlii, bisericii, instituțiilor superioare de învățământ).
- **Orientarea eforturilor instituțiilor** sistemului politic spre asigurarea egalității a cetățenilor în excluderea oricărei limite. În participarea cetățenilor de-a ocupa posturi de conducere.

Modernismului contemporan este caracterizat prin:

- **proces revoluționar**
- **proces complex ce modifică toate aspectele social-economice a societății.**

- **modernizarea este proces global**
- **proces de durată care depinde de efectivitatea programelor trasate.**
- **proces etapic, se desfășoară concomitent rezolvării problemelor precedente.**
- **reversibilă (caracter invers).este posibil și regresul social datorită pricinilor obiective și subiective.Externe ,interne, calamităților naturale, etc.**
- **progresistă - inevitabil modernizarea socială asigură bunăstare general umană.**

Concepțiile modernismului politic pot fi clasate prin concepții **liberale, conservatoare.**

Concepția liberală – precaută modernism politic ca proces economic, social, spiritual prin răspândirea treptată a instituțiilor democratice. Creșterea participării politice.

Concepția conservativă – stabilitatea politică e necesară în procesul modernizării, dar modernizarea mai efectiv poate fi produsă de regimurile autoritare, unde liderul este orientat spre transformările social, bucurându-se de autoritatea și susținerea maselor.

Eficiența modernismului depinde de stabilitatea socială, dialogului pozitiv dintre puterea politică existentă și societate. Ambele concepții privesc modernizarea ca un proces de lungă durată, treptată, etapică, cu conducători, susținători continuatori.

Pentru modernizarea eficientă este necesar de-a **atinge 3 tipuri** de consens între forțele de la conducere și opoziție:

1. minimum de împăcare;
2. elaborarea normelor de consensul de scurtă durată;
3. determinare regulilor ce denotă regimul politic.

Nivelul modernizării noilor instituții politice **determină rezolvarea a 4 grupe de probleme:**

1. scoaterea de sub controlul sistemului politic a unei considerabile părți de resurse economice;
2. crearea unei structuri sociale deschise;
3. formarea culturii civile care ar asigura pacea și securitatea generală;
4. formarea unui sistem stabil de conducere statal, a unei structuri efective a administrației publice locale.

Conținutul modernizării pot fi urmărite după schimbările ce se impun:

- în **sfera economică** răspândirea relațiilor de piață, utilizarea efectivă a resurselor naturale, industrializarea modernă;
- **sfera socială**, societatea devine dependentă de stat cu **autodeterminarea** individului în toate aspectele, specializarea funcțiilor obștești;
- **sfera politică**, modernizarea presupune formarea unui stat național centralizat, consolidarea unei clase competente și responsabile, dezvoltarea pluralismului politic, creșterea comunicării politice;
- **în sfera culturală**, afirmarea unei culturi pragmatice, pluraliste în conștiință socială. Creștere rolului științei.

Modernizarea poate fi sesizată și prin trecerea de la regimuri **nedemocrate la cele democratice:**

- metoda evoluționistă;

- revoluționară;
- prin cucerirea militară.

Modelul clasic de trecere la democrație presupune limitarea treptată a puterii monarhului „lărgirea treptată a drepturilor cetățenilor, tot odată paralel merge lărgirea drepturilor ai organelor sistemului politic”.

Modelul ciclic – presupune rânduirea formelor de guvernare democratice cu autoritară, însoțită de atitudine pozitivă a elitei politice.

Model dialectic – statele dispun de premize interne ca: industrializarea, clasa de mijloc numeroasă, nivelul înalt de instruire a cetățenilor, odată cu căderea autoritarismului se formează o democrație trainică, dar treptat!

În viața reală modernizarea complexă este un proces contradictoriu. Succesul lui depinde de competența politică a conducerii de existența liderilor profesionali care sunt în stare să găsească consensul cu diversele forțe politice, și să asigure consecvent reformele.

Autoevaluare:

1. Cum definiți noțiunea de modernizare politică?
2. Care este necesitatea unei modernizări în stat concret?
3. Cum este posibilă modernizarea politică?
4. Care sunt mecanismele modernizării politice?
5. Dați exemplu de proces modernizator politic.
6. Caracterizați formele de modernizare politic contemporan.
7. Cum decurge procesul modernizării societății noastre la momentul actual?

Note

TEMA 14. SISTEMUL ELECTORAL

1. **Esența și scopul campaniilor electorale**
2. **Dreptul alegătorilor în participarea activă, pasivă în campaniile electorale**
3. **Tipologia campaniilor electorale**

Campania electorală. În societatea contemporană, alegerile, ca parte componentă a sistemului electoral sunt un sistem de proceduri cu ajutorul cărora alegătorii participă la formarea organelor politice statale, la formarea tuturor organelor ale puterii de stat.

Participarea la alegeri – sunt drepturile majore politice ale cetățenilor societății.

Sistemul electoral – formă și metodă democratică în schimbarea regimului, sistemului politic pe cale pașnică.

Sistemului electoral cuprinde o diversă gamă de alegeri, de la alegerea președintelui statului, până la alegerile în organe locale, ori chiar și a unor funcționari publici din administrația locală.

Alegerile reprezintă și o formă de control a societății asupra sistemului politic, elitei politice etc.

Sistemul electoral contemporan se bazează pe principiile democratice unde fiecare membru a societății participă la alegeri conducându-se de principiile **egalității, alegerii tainice, drepte, totale.**

Principiul egalității înseamnă că alegătorii au număr egal de voturi, regiunile electorale trebuie să fie proporțional egale la numărul de alegători (un vot – un alegător).

Participarea activă – reprezintă dreptul cetățenilor la participarea nemijlocită în campaniile electorale. Totuși există unele norme de limită, în diferite state ele diferă (limită la vârstă, cetățenie, rang social). În state islamice drepturile femeilor sunt limitate. În Rusia țaristă nu aveau dreptul de-a vota unele categorii de cetățeni, soldații, evreii, alte minorități naționale.

Alegerile directe – candidatul este ales nemijlocit de electoratul regiunii date prin vot direct. **Participare pasivă** – dreptul membrului societății de a fi ales, toți cetățenii au dreptul de a fi ales în organele puterii politice (Atena antică. Primarul general era ales nemijlocit din toate grupurile sociale. Post de cinste, gratis și pe termen de un an).

Există un șir de limite la candidatul alegerilor. Limitele diferă în diferite state (limită de vârstă, cetățenie, starea sănătății etc.)

Există 3 tipuri de votare:

1. **Votare prin alternativă** – alegătorul are un vot pe care poate să-l folosească pentru ori contra candidatului.
2. **Alegere cumulativă** – alegătorul are mai multe voturi de cât există candidați la posturi vacante.
3. **Alegere limitată** – alegătorul are mai puține voturi de cât există candidați (un alegător dar candidați de la diferite partide există la numărul mai mare).

Menționăm că există un simbioz comutativ din aceste 3 tipuri de vot.

La moment există posibilitatea de-a nu participa în campaniile electorale, cea ce se numește **absenteism politic** – atitudine pasivă, indiferentă a cetățenilor față de sistemul politic, de alegerile etc. Pricina o socotim neîncrederea societății în sistemul politic existent, și în sistemul electoral pe deoparte, dar și poare stare materială înaltă a unei părți de societate, unde sistemul existent îi satisface și nu văd necesitatea de a schimba ceva.

Așa dar, sistemul electoral – este multiplicitatea regulilor, principiilor, metodelor cu ajutorul cărora se primește decizia rezultatului votării și împărțirea mandatelor deputaților.

Campaniile electorale duc la schimbarea sistemului politic existent, regimului politic lent, fără calomni de protest și principalul pașnic, ce i-a ce așa nu ne ajunge noua azi. Schimbarea cursului politic, economic, social în ansamblu (spre ex., Moldova pe timpul lui V. Voronin, cursul politic era pro-rus, la moment, Alianța integrării în comunitatea europeană- curs evident, pro-european).

În societatea contemporană există 3 tipuri de sisteme electorale:

1. **Majoritar** – principiul majorității la biruința candidatului (cine are mai multe voturi – biruie). Pare a fi cea mai simplă sistemă.
2. **Proportional** – proporționalitatea numărului alegătorilor și mandatelor obținute. Mandatele se împart între partidele politice conform numărului de voturi date partidului concret.
3. **Mixstă** – ambianță a acestor 2 sisteme. Majoritară și proporțională.

Menționăm că, toate sistemele de vot nu sunt perfecte au lacune și tot odată sunt cele mai posibil de folosit în campaniile electorale.

Așa de exemplu, **sistema majoritară**, are avantajul supra reprezentării la alegeri a reprezentanților partidelor aflate la conducere. Favorizează doar existența a 2 partide ori blocuri partidelor cârmuitoare. În acest fel se polarizează viața politică în statul dat, fapt așa solicitat de forma democratică de conducere. Societatea activ participă în viața politică.

Pentru sistemul **proporțional**, este caracteristic consolidarea, și activitatea rodnică a partidelor politice. asigură reprezentarea în parlament a tuturor forțe politice serioase, cu autoritate. Se acordă prioritate programelor politice și nu elitei politice. Este asigurată participarea minorităților naționale în activitatea politică.

Sistemul alegerilor mixte, elimină neajunsurile sistemelor proporționale și maturitate. Partidele mici primesc șansă de-a activa în parlament prin intermediul votării de listă.

Rolul reprezentantului al poporului în organul legislativ este de-a fi servitor al electoratului său, apără interesele națiunii, statului său în general și ai fiecărei grupe sociale în parte.

Autoevaluare:

1. Cum percepeți sistemul electoral.
2. De ce sistemul electoral este socotit sistem democratic de alegere.
3. Cum înțelegeți sistemul majoritar de alegere.
4. Care este avantajul sistemului majoritar.
5. Cum înțelegeți sistem proporțional de alegeri.
6. Care este avantajul sistemului proporțional.
7. Cum înțelegeți sistemul mixt de alegeri
8. Cum înțelegeți formarea sistemului politic cu ajutorul participării întregii societăți.
9. Cum înțelegeți participare pasivă a alegătorilor în campaniile electorale.
10. Ce limite există pentru alegători, și candidații la alegeri.

Note

TEMA 15. POLITICA INTERNĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ

1. **Esențiale și direcțiile principale ale politicii interne**
2. **Politica internațională, obiectivele, subiectul, principiile**

Politica internă a statului subînțelege activitatea social-politică al instituțiilor puterii de stat, partidelor politice de guvernământ, organelor nonguvernamentale în interiorul țării îndreptată spre prosperitatea totală a societății. Ea exprimă relații dintre componentele sociale ale statului – clase, grupuri sociale, comunități etnice. În cadrul ei se manifestă cele mai profunde și fundamentale interese ale societății, ale tuturor grupurilor din care ea este compusă.

În sens larg politica internă se reduce la:

- **formularea sarcinilor principale**, elaborarea cursului general al politică internă, determinarea scopurilor imediate și de perspectivă la etapă concretă;
- **elaborarea** căilor, mijloacelor, **tehnologiei** prin care obiectivele pot fi atinse.
- **selectarea**, repartizarea cadrelor capabile să transpună în viață sarcinile trasate.

Politica internă a sistemului politic trebuie să aibă **caracter democratic** (unde masele să participe activ, organele puterii sunt obligate să se conducă în politica sa de necesitățile, nevoile, interesele cetățenilor). Altă cerință necesară a politicii interne este **realismul** care presupune îndeplinirea sarcinilor reale la moment, să țină cont de corelația de forțe sociale, să excludă populismul utopic.

Politica internă este unică și tot odată multilaterală, este unitară fiindcă rezultă din cursul general al statului, multilaterală după forme, metode de organizare a subiecților sociali.

Direcțiile principale ale politicii interne statale sunt: politica agrară, demografică, națională, ecologică, economică, culturală. Menținerea suveranității și integrității statului.

Programa de acțiuni a politicii interne depinde de **3 elemente de bază:**

- a) dispozițiile generale ale politicii în domeniul concret de activitate, unde sunt trasate obiectivele;
- b) programarea activității pe principii etapice consecvente;
- c) metodele, căile îndeplinirii sunt de ordin real, democratic progresist, evoluțional.

Înțelegerea corectă a cerințelor poporului său permite o stabilitate social-politică în țara dată. Neglijența din partea instituțiilor puterii de stat a cerințelor membrilor societății, duce la de stabilitatea sistemului politic. Acțiuni de masă de protest, ce poate duce la căderea regimului politic, chiar și de formațiune democratic, dacă nu sunt conduse real de principiile democratice.

(revoluția 1989, România, 1991 rebeliunea în Rusia, Germania etc.). Revolta de masă a populației ruse, 2005, când sa primit legea despre monitorizarea înlesnitelor păturilor sociale sărace, pensionarilor.

Politologia analizează și fenomenele, procesele de pe arena mondială și internațională, care au răsfrângere asupra proceselor politice interne statale.

Politica internațională include relații dintre state, totalitatea interacțiunilor în cadrul sistemului internațional. Subiectele politice externe, a unei expansivii geopolitice din partea statelor puternice, sunt și statele mici, în curs de dezvoltare, state cu zăcămintele subterane, strategice.

Politica externă ține cont de activitatea statului concret pe arena internațională, de relațiile lui cu alte state. Reglementarea relațiilor reciproce cu alte state și popoare pe bază de cointeresare reciprocă.

Important de nu confundăm noțiunea de politică mondială cu politica externă. Politica externă este o prelungire a politicii interne.

Scopul politicii externe este asigurarea de condiții din cele favorabile pentru rezolvarea problemelor statului dat, prosperității poporului sau.

Politica externă se elaborează în corespunderea cu normele constituționale ale statului dat, tot odată se i-au în vedere și normele dreptului internațional. Anume problemele greu de rezolvat sunt vizate prin prisma dreptului internațional. **Tot odată se subliniază dreptul sfânt al ori și cărui stat-dreptul suveranității, integrității teritoriale. Neamestecul în treburile interne.**

Principiul suveranității sunt constituite în carte ONU, actul final al CSCE de la Helsinki (1975), unde se subliniază, inviolabilitatea frontierei fiecărui stat, integritatea teritorial, respectarea dreptului omului, drepturile interne suveranității, **egalitate suverană a statelor**, reglementarea pașnică a conflictelor.

Politica externă este promovată de șeful statului, Parlamentul, Guvernul, fiecare din acești având împuterniciri concrete.

Actorii politicii externe poate fi și diplomația populară, care poartă un caracter neoficial (uniunea scriitorilor, asociații feministe, tineretului, veteranilor de război).

Activitatea politicii externe suportă influența partidelor politice, ce se află la putere, ori în opoziție.

Ciocnirea diverselor interese statale a condus la presiunea unor state asupra altora (SUA - Livia, URSS- statele blocului socialist).

Istoria ne arată că în lume există **state pacifice, neutre, războinice.**

La moment în toate state se dezvoltă tendința unificării, centralizării din punct de vedere economic și social, pe de altă parte forțele politice locale și-au activizat eforturile politic, economice regionale cerând autonomie politică, economică în regionul său (Bălți 2012).

Pentru contemporanitate este foarte important ca politica internă, externă, internațională, prin intermediul său să armonizeze și să excludă contradicțiile antagoniste între ele, să asigure viața, pacea, stabilitatea, prosperarea întregii omeniri.

Autoevaluare:

1. Cum înțelegeți politica internă statală?
2. Care aspecte a vieții sociale sunt atrase în sfera politicii interne?
3. Cum înțelegeți concepția suveranității și integrității statului?
4. Care sunt principiile de baza a activității statului pe arenă mondială?
5. Cum înțelegeți termenul de diplomație populară?
6. Cum înțelegeți noțiune de stat neutru?
7. Care este politica externă a R. Moldova?

Note

BIBLIOGRAFIE

Documente oficiale

Constituția Republicii Moldova

Legea: *Concepția politicii naționale a Republicii Moldova*

Legea: *Concepția securității naționale a Republicii Moldova*

Proiectul Legii: *Strategia securității naționale a Republicii Moldova*

Literatura obligatorie

1. Andrieș Alexe. Politologie sau știința politică. București, 1997.
2. Dicționar al vieții politice și sociale (sub direcția lui Dominique Chagnolland). București, 1999.
3. Fisichella D. Știința politică: probleme, concepte, teorii. Chișinău, 2000.
4. Ильин В.В. Политология: учебник для вузов. Москва, 2000.
5. Luca Ilie. Politologie. Timișoara, 1995.
6. Oxford. Dicționar de politică, Univers enciclopedic. București, 2001.
7. Пугачев В. П., Соловев А.А. Введение в политологию: учебник для вузов. Москва, 2001.
8. Панарин А. Политология: учебное пособие. Москва, 2000.
9. Политическая энциклопедия. В 2-х томах (ред. Г Семигин). Москва, 2000.
10. Политология: Словарь справочник . Москва, 2001.
11. Политология: Учебное пособие для высших учебных заведений (под. ред. Полунина). Москва, 1996.
12. Politologia. Prelegeri la cursul universitar. Partea I. (coord. Moșneaga V. ș.a.). Chișinău, 1993 .
13. Politologia. Prelegeri la cursul universitar. Partea II –III (coord. Moșneaga V.). Chișinău, 1995 .
14. Politologia. Prelegeri la cursul universitar. Partea IV (coord. Moșneaga V.). Chișinău, 1998 .
15. Popescu T. Politologie: material didactic. Chișinău, 1998.
16. Sandu I. Politologie: introducere în studiul teoriei politice. Chișinău, 2002.
17. Tanțău R. M. Introducere în știința politică: pentru uzul studenților anului I. București, 2000.
18. Современная политическая теория (составитель Д. Хелд). Москва, 2001.
19. Tămaș Sergiu. Dicționar politic. Instituțiile democrației și cultura civică. Ed. a 2a.- București, 1996 .
20. Vâlsan C. Politologie: Facultatea Management – profil economic, anul I. Comerț, anul II. București, 2002 .
21. Зеркин Д. Основы политологии. Курс лекций. Ростов-на-Дону, 1996.

Literatura suplimentară

22. Alegerile într-o societate democratică (Mihai Cernencu, Corneliu Ciurea, Elena Negru, Oleg Serebrian). Chișinău, 2001.
23. Alain Fairaine. Qu'est-ce que la démocratie?. Fayard, 1994.
24. Almond Gabriel, Verba Sidney. Cultura civică: Atitudini politice și democratice în cinci noțiuni. București, 1996.

25. Almond Gabriel. Comparative Politics Today: a Worldview. New York. Harper Collins Publishers, 1992 .
26. Амелин В.А. Власть как общественное явление.-„Социально- политические науки”, 1991, №2 .
27. Андрайн Чарлз. Сравнительный анализ политических систем. Эффективность осуществления политического курса и социальные преобразования: учебное пособие.- Москва, 2000.
28. Андреев С. Политика как социальное явление. „Социально- политические науки”, 1991, №4 .
29. Андреев С. Политические системы и политическая организация общества.- „Социально – политические науки”, 1992.
30. Андреев С. Политические движения и политические процессы. „Социально – политические науки”, 1991, №8.
31. Anikin V. Cultura compromisului în societate: realitatea și perspectivele. „Socio-analiză”, 1996, Nr. 2 .
32. Антонович И. Общественные движения и проблема власти. „Социально – политические науки”, 1991, №4.
33. Arblaster A. Democrația. București, 1998.
34. Aristotel. Politica. Oradea, 1996 .
35. Arhiliuc V. Pluralismul politic și dreptul internațional. „Moldova și lumea”, 1993, Nr. 1.
36. Aspecte ale conflictului transnistrean (red.V.Bahнару). Chișinău, 2001.
37. Aspecte ale practicii parlamentare, relațiile dintre parlament și guvern (R. Moldova): Culegere de materiale. Chișinău, 1997.
38. Барковский М. «Лестер Браун: Глобальные проблемы и политика». „Социально – политические науки”, 1991, № 4 .
39. 38^a Belostecinic G. Știința și învățământul economic - piloni ai creșterii economice. „Rolul științei și învățământului economic în realizarea reformei economice din Republica Moldova (25 - 26 septembrie 2003). Vol.II. Conferința internațională”. Chișinău, 2003.
40. Белов Г. Политика и ее роль в развитии общества. «Социально – политические науки», 1991, № 9 .
41. Benchei D. Puterea politică și ordinea socială în perioada de tranziție: manifestări și interdependențe (cazul Republicii Moldova). Autoreferatul teze de doctor în științe politice. Chișinău, 2003.
42. Blanovschi A. Statul și economia: note de curs. Chișinău, 2002.
43. Блондель Г. Политическое лидерство. Москва, 1990.
44. Bondrea A. Opinia publică, democrația și statul de drept. București, 1996 .
45. Bremond Janine, Sciences économiques et sociales. P.VIII. Le Politique. Paris, 1990.
46. Bremond Janine, Geledan Alain. Dicționar economic și social (100 articole tematice, 1500 definiții). București, 1995.
47. Britain's. System of Government. London, 1992.
48. Brown Lester R., ș.a. Semne vitale 1995: Tendințe care ne modelează viitorul. București, 1996 (probleme globale).
49. Brucan S. Pluralism și conflict social: o analiză socială a lumii comuniste. București, 1990 .

50. Borș V. Politica externă a Republicii Moldova (procesul de formare și realizare). Autorefer. tezei de doctor în științe politice. Chișinău, 2002.
51. Budge I. Parties and democracy: coalition formation and government functioning in twenty states.- Oxford University Press, 1993.
52. Carpinski A. Orientări ideologice actuale: tendințe și semnificații. Chișinău, 1991 .
53. Carl Bertelsmann-Prize. Democracy and Efficiency in Local Government. V. I-II. Foundation Publishers, 1993-1994.
54. Cereș I. Aderarea Republicii Moldova la organizațiile politice și economice internaționale. Relațiile economico-comerciale externe (1991-1995). Autoreferatul tezei de doctor în istorie. Chișinău, 1998 .
55. Cereș I. Republica Moldova în relațiile economice internaționale. Aderarea la organismele politice și economice internaționale. Relațiile economice comerciale externe (1991-1995). Chișinău, 1998 .
56. Chantal Millon-Delsol. Les idées politiques au XX-e siècle. Presses Universitaires de France, 1991.
57. Capitalism, socialism and dictatorship: outgrowing communist and capitalist dictatorships: conference proceedings.- Luxemburg, 1999.
58. Chiriac L. Campania de advocacy și activitatea de lobby. Chișinău, 2003 .
59. Chistruga I. Problema apariției societății civile (Aspectul filosofico-politic). Autoreferatul tezei de doctor în politologie. Chișinău, 1997.
60. Chistruga I. Societatea civilă și statul în Republica Moldova. „Moldoscopia (Probleme de analiză politică)”. Partea IV. Chișinău, 1994 .
61. Киструга И. Социальная энтропия и «онтологическое единство» постсоветского пространства. „Republica Moldova la începutul mileniului III: realități și perspective”. Chișinău, 2001.
62. Киструга И. Модернизаторский потенциал современного педагогического пространства. „Rolul științei și învățământului economic în realizarea reformei economice din Republica Moldova (25-26 septembrie 2003). Vol. II. Conferința internațională”.- Chișinău, 2003 .
63. Ciobanu L. Situația demografică a Republicii Moldova: informație de sinteză. Chișinău, 1992 .
64. Citoyennete e nationalite. Politique d'aujourd'hui. Presses Universitaires de France. fevrier 1991 .
65. Ciubotaru M. Eficientizarea sistemului de reglementare de stat a activității economice în Republica Moldova. „Rolul științei și învățământului economic în realizarea reformei economice din Republica Moldova (25-26 septembrie 2003). Vol. II. Conferința internațională”. Chișinău, 2003.
66. Ciumara M. Economie, politică și interesul național. București, 1997.
67. Ciumara M. Politica economică. Pitești, 2001 .
68. Constituția Republicii Moldova. Cu modificările și completările din 5 iulie 2000. Chișinău, 2000 .
69. Cornelius H., Faire Shoshana. Știința rezolvării conflictelor: Fiecare poate câștiga. - București, 1996 .
70. Cotelnic A., ș.a. Perfecționarea mecanismului protecției sociale a populației or. Chișinău în perioada tranziției la economia de piață. Chișinău, 1994.
71. Культура и реформа . «Полис», 1993, №. 2 .

72. Dahl Robert A. Democracy and its critics. London, 1989.
73. Даль Р. Введение в экономическую демократию. Москва, 1991.
74. Daniel-Luis Sciller. Les partis politiques. Paris, 1993 .
75. Daniel Gaxie. Explication du vote. „Presses de la fondation nationale des sciences politiques”, 1989 .
76. Democracy. Governance. Participacion: Europe and CIS. - New-York, 1996 .
77. Denquin Jean-Marie. Introduñtion a la science politique. - Paris, 1992 .
78. Democracy, market economics and development: and Asian perspective (ed. F. Igbal). Washington , 2001.
79. Doctrine politice: concepte universale și realități românești (coord. Mungiu – Pippidi.A). Iași, 1998.
80. Doctrinele partidelor politice. București, 1996 .
81. Dogaru I., Danisar C. Drepturile omului și libertățile publice. Chișinău, 1998.
82. Dowding K. Puterea . București, 1998 .
83. Dragomir C. Tranziția politică actuală: Metamorfoza unui sistem de semnificații. Cluj, 1992.
84. Drucker Peter F. Post-Capitalist society. USA, 1990.
85. Drepturile omului în Republica Moldova. Chișinău, 1998.
86. Dunleavy P. Teoriile statului: politica democrației liberale. Chișinău, 2002.
87. Дюверже М. Политические партии. Москва, 2000.
88. Eminescu M. Publicistică. Chișinău, 1990.
89. Философский словарь. Москва, 1989.
90. Formațiuni politice din Moldova (1991-1998). Chișinău, 1998.
91. Frunțașu P. Rusnac Gh. Republica Moldova pe calea democratizării. Chișinău, 1999.
92. Frunțașu P. Sistemele politice contemporane (analiza comparativă). Partea I-II. Chișinău, 2001.
93. Geopolitica. Vol.I. Iași, 1994.
94. Ghid de idei politice. București, 1991.
95. Ghideanu T. Concepția social-politică a lui Eminescu. Iași, 1980.
96. Gleick Games. La theorie du CHAOS: vers nouvelle sciens. Paris, 1989.
97. Глухов А. Политические конфликты и кризисы. Консенсус и политические методы его достижения. «Государство и право», 1993, № 6.
98. Гозман Л. Политическая психология. Ростов- на Дону, 1996.
99. Grawitz Madeleine. Methodes des sciens sociales. New Edicion. Paris, 1993.
100. Gustave Le Bon. Psihologia maselor. București, 1991.
101. Hall J. Statul. București, 1998.
102. Hăgan Trofim. Politica și democrația. Cluj-Napoca, 1995.
103. Хэллоуэл Джон Н. Моральные основы демократии. Москва, 1993.
104. Held David. Models of Democracy. Stanford, University Press, 1987.
105. Herbert Mc Closky, J.Zaller. Capitalism et democratie. „Economica”, 1990.
106. Huntington Samuel P. Ordinea politică a societăților în schimbare. Iași, 1999.
107. Huntington Samuel P. Viața politică americană. București, 1994.
108. Хенкин С. «Три консенсуса на пути к демократии» (Испания в переходный период к демократии). „Полис”, 1993.
109. Хенкин С. Политика пакта: испанские иллюстрации (о «пакте Монклоа»).- „Полис”, 1996, № 5 .

- 110.Hoffman S. Ianus și Minerva: eseuri asupra teoriei și practicii politicii internaționale. Chișinău, 1999 .
- 111.Ideologies. Partis politique et groupes sociaux. „Presses de la fondation Nationale des sciences politiques”, 1991.
- 112.Ierzy I. Wiatr.Социология политических отношений. Москва, 1979.
- 113.Ильин М. Коваль В. Что есть политика и что наука о политике. «Полис», 1991, № 4 .
- 114.Ильин М., Коваль В. Две стороны одной медали: гражданское общество и государство. «Политические исследования», 1992, № 1-2.
- 115.Ильин М., Коваль В. Личность в политике: «Кто играет короля?» «Полис», 1992, № 3.
116. Impactul trecutului totalitar asupra noilor democrații din Europa Centrală și de Est.- Chișinău, 2000.
- 117.Incursiune în studiul conceptelor. București, 1995.
- 118.Iorga N. Discursuri parlamentare. V. I. București, 1939.
- 119.Iorga N. Discursuri parlamentare. V.II. București, 1940.
- 120.История политических и правовых учений: Хрестоматия (сост. и ред. Г. Демиденко, Г.Борисов). Белгород,1999.
- 121.Istoria gândirii politice în Moldova. Partea I. Chișinău, 1994.
- 122.Jacques Chevallier. Elements d’analyse politique. Presses Universitaires de France, 1985.
- 123.Jean Charlot. La politique en France. Fallois, 1994.
- 124.Jean Charlot. Les partis politiques et le systeme des partis en France. „Ministere des Affaires Etrangere”, 1992.
- 125.Jean Rossetto. Les institution politiques de la France. Paris, 1992.
- 126.Jean-Claude Maklet. Textes sur les libertes publiques. PUF, 1988.
- 127.Jean Morauge. La liberte d’expression. Que sais-je? PUF, mai 1993.
- 128.Jean Roche, Andre Pouille. Libertes publiques. Dalloz, 1995.
- 129.Juc V. Din istoria gândirii politice românești (în Moldova): material didactic. Chișinău, 1997.
- 130.Камалов М. Демократическая политическая культура: американский опыт. Вестник МГУ. Сер. 12. „Социально- политические исследования”, 1991, № 6.
- 131.Khan Rais A., Mcniven James D. An introduction to Political Science. Nelson Canada, 1993 .
- 132.King Ch. Moldovenii: România, Rusia și politica culturală. Chișinău, 2002.
- 133.Lavroff D. Histoire des idees politiques de l’antiquite a la fin du XVIII siecle. Dalloz, 1994.
- 134.Lavroff D. Histoire des idees politiques depuis le XIX siecle. Daloz, 1993.
- 135.La politique en France XIX-e - XX-e siecle. Paris, 1991.
- 136.L’aunee politique, economique et sociale. en 1995. Editions, evenements et tendances. Paris, 1996 .
- 137.Lawson Kay. Omul și politica (o introducere în politologie). Chișinău, 1996.
- 138.Лебедева М. От конфликтного восприятия к согласию. „Полис”, 1996, № 5.
- 139.Lescu M. Rolul presei Republicii Moldova în democratizarea sistemului politic a societății . Autoreferatul tezei de doctor în politologie. Chișinău, 1997 .
- 140.La Democratie dans tous les etats: systemes politiques entre crise et renouveau (ed.Corine Gobin et Benoit Rinoux). Louvain - la - Neuve: Academia Bruylant, 2000.

141. Le pouvoir (sous la coord. de Guislain). Brial, 1994.
142. Les figures du pouvoir. Galerie de portraits. Brial, 1994.
143. L'état contemporain: théorie et pratique. Theme du XVI congrès mondial de sciences politique. Paris, 1985 .
144. Lijphart A. Democrații: modele de guvernare majoritară și consensuală în douăzeci și una de țări. Chișinău, 1999 .
145. Lijphart A. Democrația în societățile plurale. București, 2002.
146. Lindblom Gh. Elaborarea politicilor. Chișinău, 2003.
147. Lipset Seymour Martin. Political Man: The social Bases of Politics-Expanded. Ed. Baltimore: The Johns Horkins University Press, 1981 .
148. 144^a Макконнелл К., Брю С. Экономикс.- Москва, 1992.
149. Machiavelli N. Principele. București, 1994 .
150. Marin C. Societatea civilă: între mit politic și pledoarie socială. Chișinău, 2002.
151. Марченко М. Механизм адаптации политической системы современного Запада.- «Советское государство и право». 1991, № 1.
152. Mazilu D. Drepturile omului – concept, exigențe și realități contemporane. Chișinău, 2000.
153. Marinescu C. Națiunea și statutul național în societatea contemporană. Referat de doctor habilitat în politologie. Chișinău, 1996.
154. Mass-media în societățile în tranziție: realități și perspective. Chișinău, 2001.
155. Mihut L. Dilemele științei politice. Incursiune în studiul conceptelor. București, 1995.
156. Minoritățile naționale și relațiile interetnice: tradiție europeană și experiența noilor democrații pentru Moldova. Vol 1-2. Iași, 2002 .
157. Миронатиев А. Актуальные проблемы мирового политического процесса. „Социально- политический журнал”, 1993, № 4.
158. Michel Dobry. Sociologie des crises politiques. Presses de la fondation des sciences politiques, 1992 .
159. Mitran I. Politologia în fața secolului XXI. București, 1997.
160. Moldova și integrarea europeană (red. C. Vârlan). Chișinău, 2001.
161. Moldova: cooperare pentru dezvoltare. Mai 1996, Chișinău, 1996.
162. Moldova între Est și Vest: identitatea națională și orientarea europeană. Chișinău, 2001.
163. Moldova, România, Ucraina: integrarea europeană și migrațiunea forței de muncă.- Chișinău, 2000.
164. Moldova, România, Ucraina: integrarea în structurile europene. Chișinău, 2000.
165. Moldoscopie (Problemele analizei politice). Partea I - Chișinău, 1992; Partea II - Chișinău, 1993; Partea III - Chișinău, 1993; Partea IV - Chișinău, 1994; Partea V - Chișinău, 1995; Partea VII - Chișinău, 1995; Partea VIII - Chișinău, 1997; Partea IX.- Chișinău, 1997 (coordonator Moșneaga V.).
166. Moldoveanu D. Tranziția: interdependența transformărilor sistemice și a integrării în economia mondială. Chișinău, 1997 .
167. Moraru V. Mass media vs politica. Chișinău, 2000.
168. Морс Фламэн. История либерализма и современный либерализм. Москва, 1995.
169. Moșoc Iu. Teoria relațiilor internaționale: sursele filosofiei morale și a dreptului. București, 2001.

170. Мошняга В. Молдова-96: Президентские выборы, политические партии и избирательные технологии. Кишинев, 1997.
171. Мухин А.А. Бизнес-Элита и государственная власть. Кто владеет Россией на рубеже веков? Москва, 2001.
172. Мясников О. Субъекты политики. «Социально-политический журнал». 1993, № 5-6.
173. Население Молдовы и трудовая миграция: состояние и современные формы. - Кишинэу, 2000.
174. Nedelea M. Istoria României: Compendiu de curente și personalități politice. Pașoptismul, conservatorismul, liberalismul. București, 1994.
175. Nedelea M. Istoria României: Compendiu de curente și personalități politice. Socialismul, naționalismul, național-țărănismul, extremismul de dreapta. București, 1994.
176. Nonna Mayer, Pascal Perrinean. Les comportements politiques. Paris, 1992.
177. Negoescu Gh. Marketing, politică, liberalism. Galați, 1998.
178. Negrea R. Banii și puterea. București, 1990.
179. Nunberg Barbara. The State After communism: Administrative Transitions in Central and Eastern Europe. Washington, 1999.
180. Ойснышев А. Аристотель. Москва, 1989.
181. Омельчин О.В. История демократических идей: учебное пособие. Кемерово, 2000.
182. Oprea I. Nicolae Titulescu. București, 1996.
183. Ovidiu Trăsnea. Filosofia politică. București, 1986.
184. Pascaru A. Societatea între conciliere și conflict: cazul Republicii Moldova. Chișinău, 2000.
185. Pitagora. Legile morale și politice (trad. din limba franceză). Oradea, 1996.
186. Pluripartidismul în Moldova: esența și specificul formării. Chișinău, 2000.
187. Plano Jack C. ș.a. Dicționar de analiză politică. București, 1993.
188. Politica industrială și comercială în Republica Moldova. Chișinău, 1997.
189. Плевако Н. Конфликт и консенсус в политике и на рынке труда. „Полис”, 1995, № 6.
190. Прзеворски А. Демократия и рынок. Политические и экономические реформы в Восточной Европе и Латинской Америке. Москва, 2000.
191. Политические идеологии (Учебное пособие для студентов) (ред. Ленчина М. И др.). Кемерово, 1997.
192. Pop Iftene. Basarabia din nou la răscruce. București, 1995.
193. Probleme globale ale omenirii: Starea lumii 1996 (coord. Brown Lester R.). București, 1996.
194. Remy Richard C. United States Government: Democracy in action. New-York, 1993.
195. Republica Moldova la începutul mileniului III: realități și perspective. Chișinău, 2001.
196. Republica Moldova: istoria politică (1989-2000). Documente și materiale (Mihai Cernencu, Andrei Galben, Gheorghe Rusnac, Constantin Solomon). Chișinău, 2000.
197. Ringold Dena. Roma and the transition in Central and Eastern Europe: trends and challenges. Washington, 2000.
198. Robertson David. The Penguin Dictionary of Politics. London, 1993.
199. Roman V. Tranziția de la revoluția din România, 1989 la războiul din Iugoslavia, 1999. Sibiu, 1999.

- 200.Rusnac Gh., Moşneaga V. Concepția politicii externe: fapte și factori. “Moldova și lumea”, 1993, Nr.7-8.
- 201.Ravenschi S. Concepțiile social- politice ale lui Max Weber și însemnătatea lor pentru contemporaneitate. Autoref. tezei de dr. în științe politice. Chișinău, 2001.
- 202.197^a Rumleanski P. Managementul cunoștințelor în sistemele inteligente, rolul lui în dezvoltarea vieții economice în Republica Moldova. „Rolul științei și învățământului economic în realizarea reformei economice din Republica Moldova (25-26 septembrie 2003). V.II. Conferința internațională”. Chișinău, 2003.
- 203.Rusnac Gh., Ciobu E. Birocratismul și urmările lui sociale. Chișinău, 1992 .
- 204.Saca V. Interese politice și relații politice : dimensiuni tranzitorii.- Chișinău, 2001.
- 205.Saca V. „Coeziune națională” în societatea moldavă. - „Moldova și lumea”, 2003, Nr.2
- .
- 206.Saca V. Conflictul și politica. - “Socio-analiză”, 1996, Nr.1.
- 207.Saca V. Fenomenul conflictului politic: aspecte integrative și dezintegrative. “Economica. Supliment”. Chișinău, ASEM, 1997.
- 208.Sartori G. Teoria democrației reinterpretată. Iași, 1999.
- 209.Scase Richard. Clasele sociale. București, 1998.
- 210.Shafritz Jay M. The Dosey Dictionary of American and Politics. Cicago, 1988.
- 211.Simone Goyard-Fabre. Philosophie politique XVI-e - XX-e siecle. PUF, 1987.
- 212.Skinner Q. Machiavelli. Chișinău, 2001.
- 213.Smith Gordon. Politics in Western Europe: comparative analysis.- New-York, 1984 .
- 214.Smith A.D. Naționalism și modernism: un studiu critic al teoriilor recente cu privire la națiune și naționalism.- Chișinău, 2002 .
- 215.Statul național și societatea polietică: Moldova în anii 90. Chișinău, 1997.
- 216.Solomon C. Aspecte ale vieții politice în Republica Moldova
- 217.(1989-2002).- Chișinău, 2002 .
- 218.Spinei T. Introducere în politologie. Chișinău, 2003.
- 219.Старостина Е. Политическая культура в Испании. „Мировая экономика и международные отношения”, 1994, № 2.
- 220.Стивенсон Дуглас К. Америка: народ и страна (перевод с англ.). Москва, 1993.
- 221.Stratulat B., Frunțaș P. Conștiința și politica. “Moldova și lumea”, 1991, Nr. 9.
- 222.Sleahtiți M. Eseu asupra reprezentării puterii: cazul liderilor. Chișinău, 1998.
- 223.Șofranksy O. Republica Moldova: capital geopolitic. Chișinău, 1999 .
- 224.Шварценберг Р. Политическая социология. Москва,1992 .
- 225.Thoveron Gabriel. Comunicarea politică azi (trad. din limba fr.). Oradea, 1996.
- 226.The Democratic Developmental State: politics and institutional design (ed. by M. Robinson, G. White). Oxford, 1998.
- 227.Tismăneanu V. Reinventarea politicului: Europa Răsăriteană de la Stalin la Havel. Iași, 1997.
- 228.Titulescu Nicolae. Documente confidențiale. București, 1992.
- 229.Toffler Alvin. Previziuni și premise.- Oradea, 1996. Interviu cu autorul cărților “Șocul viitorului”, “Al treilea val” etc.
- 230.Țău N. Diplomatie în culise: suveranitate, independență, război și pace. 1990-1998. București, 2002.

231. Țurcan G. Cultura politică a studenților și procesul democratizării societății. „Valorile spirituale în procesul educației”, Conferința Științifică Interuniversitară. Chișinău, UTM, 2003.
232. Untilă V. Traectoria evoluției politice. Chișinău, 2003.
233. Voicu G. Concepția elitară a lui Max Weber. „POLIS”, 1995, nr.4 .
234. Вебер М. Избранные произведения. Москва, 1990.
235. Weber M. Politica o vocație și o profesie. București, 1994.
236. Wight M. Politica de putere. Chișinău, 1998.
237. Wolff Francis. Aristote et la politique. Paris, PUF, 1991.
238. Zăvțur A. Puterea politică și conflictul social. Chișinău, 1999.
239. Zăvțur A. Conflictul social: esența, cauzele, funcțiile și particularitățile. „Revista de filosofie și drept”. Chișinău, 1996.
240. Zelinschi A. Cultura organizațională ca factor de creștere a eficacității manageriale în contextul reformelor socio – economice din Republica Moldova. „Rolul științei și învățământului economic în realizarea reformei economice din Republica Moldova (25-26 septembrie 2003). Vol. II. Conferința internațională”. Chișinău, 2003.
241. Zelgler Harton L. The political community: a comparative introduction to political systems and society. London, 1990.
242. Зуев В. «Власть» в системе политических категорий. «Государство и право», 1992, № 5.